

NÉBIH

Erdészeti Igazgatóság
Erdőtervezési és Természetvédelmi Osztály
1023 Budapest, Frankel Leó utca 42-44.

SZENTGYÖRGYVÖLGYI ERDŐTERVEZÉSI KÖRZET KÖZJÓLÉTI FEJLESZTÉSI TERVE

2 0 1 6

Tervező: Szamosfalvi Károly .....

Osztályvezető: Czifrok István .....

Igazgató: Wisnovszky Károly .....

Veszprém, 2016. szeptember

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető.....	3
2. Az erdő igénybevétele, látogatásának általános szabályai.....	4
3. A körzet erdőterületének állapota és kezelésének közjóléti vonatkozásai	6
4. A körzet közjóléti szempontú vizsgálata.....	10
4.1. A körzet erdőterületeinek látogatottsága, idegenforgalmi adatok.....	11
4.2. A közjóléti tevékenység múltja, általános értékelése	11
4.3. Közjóléti létesítmények.....	12
4.3.1. Meglévő közjóléti létesítmények.....	13
4.3.2. Megszűnt, megszüntetésre javasolt közjóléti létesítmények.....	17
4.4. Közjóléti feltártság	17
4.4.1. Turistautak.....	18
4.4.2. Tematikus nyomvonalak	18
4.4.3. Kerékpáros nyomvonalak.....	20
4.4.4. Lovastúra nyomvonalak	21
4.5. Egyéb lényeges turisztikai adottságok	21
5. Erdészeti közjóléti fejlesztési program	22
5.1. A turizmus fogalma, erdőt érintő formái.....	22
5.2. A Körzet erdészeti közjóléti fejlesztése.....	23
5.2.1. Általános fejlesztési célok	23
5.2.2. A körzetre vonatkozó általános közjóléti javaslatok.....	24
5.2.3. Közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatai.....	26
5.2.4. Közjóléti feltáró-hálózat fejlesztési javaslatai.....	34
5.2.4.1. Turistautak.....	35
5.2.4.2. Tematikus nyomvonalak.....	36
5.2.4.3. Kerékpáros nyomvonalak	38
5.2.4.4. Lovastúra nyomvonalak.....	39
5.2.5. Az erdőgazdálkodás közjóléti szempontú változtatásainak javaslata	40
5.2.6. Közjóléti létesítmények támogatása	42

Térképmelléklet

- Szentgyörgyvölgyi erdőtervezési körzet közjóléti fejlesztési terve
- Átnézeti térkép
    - o Nyugati rész
    - o Észak-keleti rész

1. Bevezető

*Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (továbbiakban: Evt.) 37. § (2) bekezdése szerint az erdők és az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek közjóléti funkciójának fejlesztése és összehangolása érdekében erdőtervezési körzetenként **közjóléti fejlesztési tervet** kell készíteni.*

Az erdők közjóléti szerepe nem csupán az erdő látogatásához és a szabadidő eltöltéséhez szükséges feltételek megteremtését jelenti, amely a közjóléti tevékenység által válik valóra, hanem az erdei közjólét az erdő társadalmi (közösségi) jólétben betöltött szerepét is, amely az emberi létezés méltó feltételek fenntartásához járul hozzá egyre jelentősebb mértékben.

Az erdő a legmagasabb szervezetségi szintű szárazföldi ökoszisztéma, amely az általánosan ismert szénmegkötő, oxigéntermelő tulajdonságai mellett a természet számtalan olyan elemének biztosítja az életfeltételeit, amelyek eltűnése nehezen megjósolható folyamatok kiindulása lehet. Emellett az erdő védi többek között a vízbázisokat, a településeket, utakat, csökkenti az eróziót és nem utolsósorban nyersanyagot termel és munkahelyeket teremt, amelynek egyre nagyobb szerepe lesz a vidék lakosság-megtartó erejében. Ennek a társadalmi szerepvállalásnak csak egyik szegmensével, az erdőben végzett közjóléti tevékenységgel foglalkozunk kiemelten a Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet közjóléti fejlesztési tervében.

A közjóléti fejlesztési terv a társadalom számára tájékoztatást ad a körzet közjóléti állapotáról és az érintettekkel egyeztetett közjóléti fejlesztések erdészeti hatóság által javasolt irányairól. Közjóléti szempontból vizsgálja és értékeli a körzet erdőállományát, annak kezelését és a jelenlegi közjóléti tevékenységet. Meghatározza a közjóléti fejlesztési programot, javaslatot tesz a meglévő közjóléti létesítmények fejlesztésére vagy felszámolására, újak létesítésére.

2. Az erdő igénybevételének, látogatásának általános szabályai

Az alábbiakban az erdőben elhelyezett/tervezett közjóléti létesítményekkel és az erdő látogatásával kapcsolatos **általános szabályozást** foglaljuk össze az Evt. és annak végrehajtásáról kiadott *153/2009 (XI. 13.) FVM rendelet* (továbbiakban: Vhr.) alapján.

Az **erdei közjóléti létesítmények** erdei közjóléti berendezések elhelyezésével kialakított *erdészeti létesítmények*¹, melyek a látogatók rekreációját, szabadidejük eltöltését, ismereteik gyarapítását szolgálják. Közjóléti létesítmény létesítéséhez, bővítéséhez, felújításához stb. az erdészeti hatóság engedélyre van szüksége. Közjóléti létesítmény létesítése az *erdő igénybevételének*² minősül.

A Vhr. 3/A. § (1) bekezdése azonban négy közjóléti berendezés (pad, erdei bútor garnitúra, tájékoztató tábla, tűzrakóhely) esetében lehetőséget biztosít bejelentés alapján történő létesítésre, így ezen berendezések esetében nincs szükség az erdészeti hatóság engedélyére, így az erdő igénybevételére vonatkozó eljárás lefolytatására sem.

Az Evt. szerint néhány kivételtől eltekintve **kizárólag a közérdekkel összhangban**, közcélok érdekében lehet erdőterületet igénybe venni.

Az *erdőben*³ és az *erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületeken*⁴ elhelyezett közjóléti létesítményekről az erdészeti hatóság nyilvántartást vezet. Az erdészeti hatóság közjóléti nyilvántartása egyben alapját képezi a közjóléti létesítmények támogatásának, ezért is fontos, hogy minden létesítmény bekerüljön a nyilvántartásba és a létesítmény állapotában bekövetkező változások (pl. területváltozás, berendezések darabszámának változása stb.) bejelentésre és átvezetésre kerüljenek.

Aki az erdőben nem erdőgazdálkodással összefüggő tevékenység céljából tartózkodik az Evt. megfogalmazása szerint az **erdő látogatójának**⁵ minősül.

Másként rendelkező jogszabály (pl. természetvédelmi, honvédelmi stb.), vagy időlegesen elrendelt korlátozás hiányában, **az erdőben - annak rendeltetésétől függetlenül - üdülés, sportolás és kirándulás céljából gyalogosan, kerékpárral, lóval saját felelősségére bárki tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó túrni köteles. Nem állami, illetve nem helyi önkormányzati tulajdonú erdőben** az erdészeti feltáró hálózat részein kívül **lovagolni, kerékpárral közlekedni tilos**, kivéve, ha az erdő tulajdonosa az erdő tulajdoni jellegét nem jelezte.

Az erdőben, **abban az esetben lehet a megjelölt turistaúton kerékpározni és lovagolni, ha az együttes használat lehetősége jelzéssel megjelölésre került.** Az együttes használatot az erdészeti hatóság engedélyezi.

Kiépített parkerdei utat lovaglás céljára kizárólag az erre a célra kijelölt szakaszon lehet igénybe venni.

Az erdőben látogatás céljából járművel közlekedni csak az arra kijelölt úton szabad. Erdőben quaddal, terep-motorkerékpárral, segédmotoros kerékpárral, valamint motorkerékpárral közlekedni tilos.

---

¹ Evt. 15. §

² Evt. 77.-82. §

³ Evt. 6. §

⁴ Evt. 13. § (1) alapján: tisztás, rakodó, vadföld, erdei tó, csemetekert, cserjés stb.

⁵ Az erdő látogatásának szabályairól az Evt. 91-96. §-ai rendelkeznek.

Az erdő látogatója az erdőben és az erdészeti létesítményekben nem okozhat kárt és csak indokolt esetben zavarhatja mások pihenését vagy az erdőgazdálkodási tevékenységet. **Az erdőgazdálkodó az erdő látogatójától díjat nem kérhet**, azonban jogosult felmerült kárának megtérítésére. Az erdőgazdálkodó köteles az erdőgazdálkodási tevékenysége során megrongálódott közjóléti létesítményt rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni, eredeti állapotába visszaállítani.

Az erdő látogatásakor az *erdősítés* területe (míg a faállomány átlagosan a két méteres magasságot el nem éri) és az *erdőrezervátum* magterülete csak a kijelölt úton és csak gyalogosan vehető igénybe.

Az erdőben 24 órát meghaladó tartózkodás, sátrazás illetve sportrendezvények szervezése, turistaút és ideiglenes elárúsítóhely kialakítása csak az erdőgazdálkodó hozzájárulásával történhet.

Az erdőgazdálkodó **figyelmeztető táblák kihelyezésével**, valamint a helyben szokásos módon **korlátozhatja az erdő látogatását**, amennyiben az a látogató testi épségét vagy az erdőgazdálkodási munkálatokat veszélyeztetné.

Az erdő látogatását vadászat időtartamára a vadászatra jogosult is korlátozhatja.

A 2012. évi II. (a szabálysértésről szóló) törvény 193.§ (1) b) pontja természeti és védett természeti területen vagy vadászterületen tiltja a kutyák póráz nélküli sétáltatását. Mivel minden erdő egyúttal vadászterület is így értelemszerűen ez minden erdőterületre is vonatkozik.

Az erdő látogatója csak a kialakított tűzrakó helyen gyűjthet tüzet a tűzvédelmi rendelkezések betartásával. **Fokozott tűzveszély⁶ időszakában, a kialakított tűzrakó helyen valamint az erdőn kívül, annak 200 méteres körzetében is tilos tüzet gyújtani.** A tűzgyújtási tilalom idején az erdészeti hatóság korlátozhatja vagy megtilthatja az erdőben való tartózkodást is.

Tilos az erdőben élő fáról, cserjéről lombot, gallyat levágni, mohát gyűjteni. Azonban állami területen – ha más jogszabály nem korlátozza, tiltja (pl. védett faj) – naponta, személyenként legfeljebb 2 kg gomba, vadgyümölcs, gyógynövény (egyéni szükségletet meg nem haladó mennyiség, amely kereskedelmi forgalomba nem hozható) gyűjthető.

Tilos az erdőben és a közforgalom elől elzárt erdei utakon az erdő látogatójának motorfűrész, 0,5 kg-nál nagyobb fejtömegű fejszét, 30 cm-nél hosszabb vágólapú fűrész magánál tartani.

Amennyiben az erdő látogatója az erdőt veszélyeztető vagy károsító cselekményt követ el, az erdészeti szakszemélyzet jogosult az elkövető ellen eljárást kezdeményezni, járművét feltartóztatni, átkutatni.

---

⁶ A fokozott tűzveszély időszakában elrendelt tűzgyújtási tilalmat és annak feloldását az erdészeti hatóság honlapján, két országos napilapban, a közszolgálati televízióban és rádióban közlik.

Szemetelés és illegális tűzrakás nyomai a Kálócfa 5 D erdőrészletben

3. A körzet erdőterületének állapota és kezelésének közjóléti vonatkozásai

A fejezetben közjóléti szempontból vizsgáljuk a körzet erdőterületeinek állapotát és az erdőállományok kezelését.

Az erdőtervezési körzet 16 település 24524 hektárnyi közigazgatási területére terjed ki.

Magyarország erdészeti tájbeosztása szerint a körzet négy erdészeti tájrészletnek a területén helyezkedik el.

Délnyugati része az Alsó - Őrség (47b.) erdészeti tájrészlet, a hozzá kapcsolódó Kerka folyó völgye a Kerka - Mura-sík (48b.) erdészeti tájrészlet részét képezi. A körzet északnyugati (magasabban erdősült) fele a Göcseji – dombság (48a.) erdészeti tájrészlet területére esik. A körzet területének északi szegélye belenyúlik az Alsó-Kemeneshát (46b.) erdészeti tájrészlet területébe.

A körzetben 12318 ha erdőterület (továbbá 520 ha erdőgazdálkodás célját szolgáló egyéb terület) található az Országos Erdőállomány Adattár nyilvántartása szerint, amely 50,2 %-os erdősültségnek felel meg. Ez közel két és félszerese az ország 20,8 %-os erdősültségének.

A körzet településeinek erdőterülettel való ellátottságában jelentős mértékű eltérések tapasztalhatók, de így is csak két település (Ramocsa és Márokföld) erdősültsége nem éri el a 30 %-ot, Pusztapáti közigazgatási határának viszont 90 %-át borítja erdő.

A magas erdősültség mellett is elmondható, hogy a térséget alkotó – egykor összefüggő – erdőségek mozaikosan kapcsolódó erdőtömbökké alakultak.

A térség területhasználatát az erdők, mezőgazdasági területek és kisparcellás zártkerti területek változatossága jellemzi.

A körzet településeire az elmúlt 50 év alatt a népesség fogyása volt a jellemző. Jelenleg a körzet területének népsűrűsége 22 fő/km², ami az ország népsűrűségének egyötöde. A körzetet alkotó települések közül Magyarszombatfa és Velemér Vas megyéhez tartozik, a többi település Zala megye része. A települések között egy városi rangú település (Zalalövő) található, ahol a körzet lakosságának 57%-a él. A körzet 16 települése közül tíznek a lakosság száma nem éri el a százat sem.

település	közig.terület (ha)	lakosok száma (fő) (2015.01.01.)	erdőterület (ha)	erdősültség (%)
Alsószenterzsébet	963	48	358	37,2
Csesztreg	2300	849	805	35,0

Csöde	1061	82	819	77,2
Felsőszenterzsébet	824	16	574	69,7
Kálócfa	1021	158	523	51,2
Kerkafalva	1850	94	1104	59,7
Kerkakutas	2007	112	1088	54,2
Kozmadombja	762	36	406	53,3
Magyarföld	889	37	594	66,8
Magyarszombatfa	1594	249	944	59,2
Márokföld	744	47	212	28,5
Pusztapáti	1059	20	955	90,2
Ramocsa	273	43	47	17,2
Szentgyörgyvölgy	2958	401	975	33,0
Velemér	955	79	556	58,2
<u>Zalalövő</u>	<u>5264</u>	<u>3027</u>	<u>2358</u>	<u>44,8</u>
Összesen:	24524	5298	12318	50,2

A körzet erdőterületének 50,4 %-a (6210 ha) állami tulajdonú, melyből 6150 hektárnak a kezelője a Zalaerdő Zrt Lenti Erdészete. A magántulajdonú erdőterület aránya 39,6 %, ami az országos átlaghoz (42,0%) viszonyítva, alacsonyabb mértékű. Jelentős (9,7%) a vegyes tulajdon aránya. A közösségi tulajdonban lévő erdők aránya elhanyagolható (összesen 0,3%).

Az erdőtörvény szerint az Országos Erdőállomány Adattár erdőrészeletenként nyilvántartja az erdők **természetességi állapotát**⁷ illetve az idő múlásával kimutatja a természetességi állapotnak a változását. A természetességi állapot a természeti folyamatok és az erdőgazdálkodás együttes hatására kialakult erdőállományt abból a szempontból elemzi, hogy mennyire áll közel az adott termőhelyen kialakulni képes természetes erdőállományokhoz.

Az optimális e tekintetben a *természetes erdő*, amely természetesen alakult ki és emberi behatásoktól mentes. Ilyen erdő a körzetben már egyáltalán nem maradt.

A következő természetességi fokozat a *természetszerű erdő*. A bolygatatlan erdőkhez hasonló szerkezetű olyan erdő, amely természetesen jött létre, vagy mesterségesen a termőhelynek megfelelő őshonos fajok telepítésével létesült, amelyben tájidegen és intenzíven terjedő fajok elvértve fordulnak elő. Ilyen erdők alkotják a körzet erdőterületének nagyobb részét (58,4 %).

Ebbe a természetességi kategóriába tartoznak a bükkösök, kocsánytalan tölgyesek. Ezek az erdők a közjóléti hasznosítás szempontjából ideálisak, ha természetvédelmi szempontból a látogatásuk nem korlátozott.

A körzetben nagy mennyiségben található *származék erdők* is, amelyek őshonos fajokból állnak, azonban a természetes erdőszerkezet bizonyos részei hiányoznak és jelentős az idegenhonos és az intenzíven terjedő fajok aránya. Közjóléti célú használatra alkalmasak, előfordulási arányuk jelentős a körzet területén (31,1 %).

A természetszerű és származék erdők aránya a dombvidéki területen magasabb, a peremterületen mérsékeltebb.

A legalacsonyabb természetességi kategóriájú *átmeneti erdők* (3,7 %), *kultúrerdők* (6,8 %) és *faültetvények* (0,0 %) együttes aránya nagyon alacsony, összesen 10,5 %, jóval az országos átlag alatti (amely 47%).

Erdőállomány alkotó fafajok tekintetében sokszínű a körzet erdőképe. A körzet területén a változatos termőhelyi viszonyoknak megfelelően az erdők faállomány viszonyai is meglehetősen változatosak.

⁷ Evt. 7. §

Azon belül is jelentős különbségek jellemzik a dombvidék és a peremterületek erdeinek fafajösszetételét. A dombvidéken a tölgyek dominálnak, a bükkös, kőrises és gyertyános erdők is itt jellemzők. A peremi részeken jellemzőbb az akácok és az ültetvényszerű erdők jelenléte.

A teljes körzet területén a tölgyesek (28,3 %), cseresek (1,8%), bükkös (10,0 %) és gyertyános (3,9 %) állományok, mint közjóléti szempontból legértékesebb erdők együttes részaránya 44,0 % a körzet erdeiből. Az egyéb kemény lombos fafajú állományok az erdőterület 0,1 %-ára jellemzőek, az akácok (3,4 %), nyárok, fűzök és egyéb lágy lombosok (4,5 %) együttes területi aránya 8,0 %-ot tesz ki. Jelentős viszont az erdei fenyő (41,6%) és egyéb fenyők (6,4%) együttes 48,0 %-os aránya. Ezeknek a monokultúrában előforduló állományoknak a közjóléti hasznosíthatósága kevésbé kedvező, mint az őshonos fafajokból álló elegyes erdőké. Közjóléti hasznosítás szempontjából a felújítás alatt lévő területek aránya összességében alacsony (3,5%).

Az erdők korosztály megoszlása jól jellemzi a körzet fafajainak az összetételéből fakadóan is érzékelhető erdőképet. Az erdőállományok korosztály megoszlására az 1-40 év közti állományok dominanciája a jellemző (40,7 %). A 41-80 év közti erdőállományok területi aránya együttesen 32,6 %. A 80 év feletti állományok aránya 26,7 %. Közjóléti hasznosítás szempontjából az erdő kora alapján a középkorú és idősebb erdők számítanak a legkedvezőbb adottságúaknak. Különösen az őshonos fafajú idős erdők a legalkalmasabbak a közjóléti rendeltetésből fakadó elvárások kielégítésére.

Ebből a szempontból kedvező a 100 év feletti állományok 8,1 %-os részaránya.

A tölgy, cser, bükk, gyertyán egyéb kemény lomb fafajösszetételű erdők 100 év feletti állományai összességében 796 ha területet borítanak a körzetben, ami az összes erdő 6,5 %-át képviseli.

A különböző véghasználati- felújítási módok alkalmazása jelentős mértékben befolyásolhatja egy erdős térség közjóléti hasznosíthatóságának minőségét.

Közjóléti szempontból vegyes képet nyújt a körzet erdőterületeinek **üzemmód**⁸ szerinti megoszlása, amely meghatározza az alkalmazható erdőfelújítási eljárásokat és a fakitermelés módját. *Vágásos üzemmódban* kezelik a körzet erdeinek 88,1 %-át.

A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok közül jelenleg *átalakító üzemmódban* kezelt erdő teszi ki az erdők 4,8 %-át, amelyben a fő szakmai cél a *vágásos üzemmódról* való áttérés a *szálas üzemmódra*. Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban kezelt az erdők 0,3 %-a. Ezeknek az erdőknek a területe a körzetben a későbbiekben várhatóan kis mértékben növekedni fog.

Ezek az erdők általában igen értékes élőhelyeket alkotnak, amelyeknél a talaj- és élőhely védelmi szempontok megelőzik a gazdasági érdekeket. Az ide sorolt állományokban csak kísérleti, erdővédelmi vagy erdőfelújítási céllal végezhető fahasználat, mivel ezekben az állományokban a természeti folyamatok szabad érvényesülése a cél. *A szálas üzemmódban kezelt erdők területi aránya a körzetben 6,8 %.*

Többek között az erdők közjóléti funkciójának erősítése érdekében fogalmazta meg az Evt. azt az előírást, amely kötelezi az állami erdőgazdálkodókat a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálas vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok alkalmazására. Az **állami tulajdonú, védelmi vagy közjóléti rendeltetésű, természetes, természetszerű** illetve **származék erdőkben** a jelenlegi körzeti erdőtervezést követően az erdőterületnek **legalább egyötöd részén kell folyamatos erdőborítást biztosítani** (nem lehet vágásos üzemmódot alkalmazni). Ezt az arányt a következő erdőtervezések során tovább kell növelni (egynegyed, majd egyharmad rész).

---

⁸ Evt. 29.§(1)-(2)

Az erdők kezelésének hosszú távú célját az **elsődleges rendeltetés**⁹ adja meg, amelyet erdőrészletenként kell meghatározni. Az elsődleges rendeltetés mellett további rendeltetések is megadhatók, amelyeket figyelembe kell venni az erdő kezelése során.

A körzet erdeinek elsődleges rendeltetés szerinti megoszlása a következő:

védelmi rendeltetés	4548 ha	36,9%
közjóléti rendeltetés	23 ha	0,2%
<u>gazdasági rendeltetés</u>	<u>7747 ha</u>	<u>62,9%</u>
	12318 ha	100,0%

A védelmi rendeltetésen belüli megoszlás a következő:

Természetvédelmi	2662 ha	58,5%
Talajvédelmi	60 ha	1,3%
Településvédelmi	27ha	0,6%
<u>Natura 2000</u>	<u>1799 ha</u>	<u>39,6%</u>
	4548 ha	100,0%

A természetvédelmi rendeltetésű erdők főként az Alsó-Őrség erdészeti tájrészletbe tartozó területekre jellemzőek. Az erdőtervezési körzet területén a Natura 2000 terület nem számottevő. A körzetben a közjóléti rendeltetésű erdők csak kisebb területen fordulnak elő.

Mivel közjóléti hasznosítás nem csak a közjóléti rendeltetésű erdők területén történik, illetve a közjóléti rendeltetésű erdők is fontos talajvédelmi vagy természetvédelmi funkciót is ellátnak, így több erdőrészlet esetében találkozunk a közjóléti mellett védelmi vagy a védelmi mellett közjóléti rendeltetés bejegyzéssel második helyen. Ennek megfelelően 15,0 ha-nyi erdőterület esetében a közjóléti rendeltetés további (második helyen bejegyzett) rendeltetésként szerepel.

Az erdők közjóléti használhatóságát befolyásoló környezeti károk közül az erdőtervezési körzet területét leg súlyosabban a bükk és a lucfenyő állományok pusztulása jelentették.

Az időjárás szélsőségeiből fakadóan a lucosokat jelentős szúkárosítás érte, helyenként teljes erdőrészletek pusztultak ki.

A 2010 nyarán bekövetkezett tornádó jellegű szélvihar Magyarországra és Velemér határában derékba tört, illetve tövestől borított ki élő fákat. A Zalaerdő Zrt. kezelésében lévő erdőkben 4 100 m³ faanyag vált a vihar áldozatává.

2010 – 2011 telén az erdeifenyves állományokban az erős havazás miatt bekövetkezett hótörések 19 000 m³ fenyő kitermelését tették szükségessé.

A klíma változása, a szárazodás, az éves csapadékmennyiség eloszlásának kedvezőtlen irányú változása, a szélsőséges időjárási viszonyok egyre gyakoribbá válása negatívan hatott a körzet erdőállományának egészségi állapotára.

2012. évben az elhúzódó meleg ősz igen kedvezett a szű szaporodásának. 2013. évben robbanásszerűen beindult a lucfenyő monokultúrák elhalása a szű károsítása miatt.

⁹ Evt. 22-26. §

A lucfenyő pusztulása tömeges méreteket öltött

Jellemző a körzet erdeire is, bár az ország többi erdőterületéhez képest sokkal kisebb mértékben, hogy az erdőben kommunális hulladékot, veszélyes hulladékfélét, illetve az épített környezettel határos erdőterületeken zöldhulladékot helyeznek el a környéken lakók. Az erdészeti közjóléti létesítmények területén a hulladékgyűjtőkön kívül történő szemetelés nem jellemző jelenség. Nem jellemző továbbá az erdőterületeken a hajléktalanok megjelenése sem.

A természet védelmére rendszeresen figyelmeztetni kell a kirándulókat

4. A körzet közjóléti szempontú vizsgálata

Az erdők közjóléti hasznosítása iránti igény általában növekszik, különösen olyan helyeken, ahol már valamilyen közjóléti létesítmény található. A hazai turizmus erősödése tovább növeli a túrázás iránt fogékony réteg kialakulását. A természetes környezet szépsége iránti érdeklődés fokozódását felismerve a Zalaerdő Zrt. is elkezdte erdeinek közjóléti célú

feltárását. Az erdőgazdaság közjóléti tevékenységének súlypontja ugyan nem a körzet területére tevődött, de a Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzethez tartozó települések közigazgatási területén elhelyezkedő erdőkben is 3 db erdészeti közjóléti létesítmény szolgálja a kirándulókat. Az erdőgazdaság a közjóléti tevékenységének bővítését is célul tűzte ki, amelynek eredményeként további közjóléti létesítmények létesítését határozta el.

A Szentgyörgyvölgyi körzet területén 94 km jelzett (ebből 48,5 km a Dél-Dunántúli Kéktúra útvonala) turistaút köti össze a természeti és kultúrtörténeti értéket képviselő látnivalókat. Ezeknek az útvonalaknak a hossza valószínűleg a jövőben növekedni fog.

A körzet erdeinek jelentős része (2724 ha) az Őrségi Nemzeti Park részét is képezi. A körzetben lévő erdők többségének kezelését a Zalaerdő Zrt. a természetvédelmi és közjóléti érdekeket is szem előtt tartva végzi.

4.1. A körzet erdőterületeinek látogatottsága, idegenforgalmi adatok

Bár az erdők turisztikai célú feltárása régmúlt időkre vezethető vissza és az ilyen irányú hasznosításnak is hosszú időkre visszavezethető hagyományai vannak, az erdők látogatottságának mértékére a körzet területére vonatkozó mennyiségi adatokkal nem rendelkezünk.

4.2. A közjóléti tevékenység múltja, általános értékelése

Az erdők közjóléti célú használatának Magyarországon nagy hagyományai vannak. Az erdők közjóléti feltárási igényének kialakulására is nagy hatást gyakorolt a szervezett turizmus létrejötte a XIX. század második felében.

Az erdei turizmus kialakulása elsődlegesen a Kárpátok magas hegységeiben volt jellemző, majd a Budai-hegyekben is egyre több turizmust szolgáló létesítmény és egyre sűrűbb turistaút hálózat létesült.

Hazánkban az első turistaegyesület 1873-ban alakult Ótátrafüreden, Magyar Kárpát Egyesület néven. Céljai között szerepelt hazánk természeti értékeinek megismertetése, túraútvonalak kialakítása, menedékházak, turista létesítmények építése. 1889-ben kiadták a „Turisták lapját”. 1891-ben megalakult a Magyar Turista Egyesület, majd a huszadik század elején sorra alakultak országszerte is a turista egyesületek, amelyek egyre több városlakó számára tették vonzóvá a természeti környezet megismerését.

1929-ben bevezették az egységes turistaút jelzések rendszerét és fontos momentumként említhető az 1938-ban szervezett Szent István vándorlás az előzőleg kialakított Országos Kéktúra útvonalán. Ebben az időszakban országosan is már sok közjóléti létesítmény (kilátó, foglalt forrás, menedékház) várta a természet iránt érdeklődő turistákat.

A huszadik század második felében az erdő közjóléti célú feltárása folytatódott, egyre bővült a turistaút-hálózat és szaporodott a közjóléti létesítmények száma.

A régi hagyományokat ápolva 1990 után újjáalakult több turistaegyesület, amelyek a turistáskodás szervezeti kereteit is megadták.

A múlt század 70-es éveitől az ország területén, így Zala megyében is lendületet vett az erdők közjóléti célú hasznosítása. Számtalan parkerdő létesült, elsősorban nagyobb települések környezetében, majd kisebb települések erdőterületein is elindultak a közjóléti beruházások (erdei pihenőhelyek, erdei autópihenők, tanösvények, erdei játszóhelyek, kilátók).

A körzet területén is (elsősorban az Őrséghez tartozó területen) turistautakat jelöltek ki, amelyek közül a legkiemelkedőbb a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra nyomvonala, amely a körzet 8 települését 48,5 km hosszú szakaszon érinti.

Az erdei turizmus korosztálytól függetlenül nagyon sok ember számára jelent egészséges kikapcsolódást. A tavasztól-őszig terjedő időszakban folyamatosan lehet találkozni az erdőkben turistákkal, ezért egyáltalán nem közömbös, hogy az erdőlátogatók a turistautakat,

közjóléti berendezéseket milyen állapotban találják, az erdő milyen természeti környezetet biztosít a szabadidő kellemes eltöltéséhez.

Ahogy az erdő közjóléti szolgáltatásai iránti igény a társadalomban egyre növekszik és a látogatók száma is gyarapodik, fokozott igénybevételnek vannak kitéve az elhelyezett berendezések is. Ez gyorsabb elhasználódást jelent az egyes berendezéstípusok esetében.

A turistajelzések állapota jónak mondható. Ahol az idők folyamán a jelzések újrafestése időszerűvé vált ott megújításuk folyamatosan megtörténik, az eligazodást nehezítő hiányosságok kevés helyen tapasztalhatóak.

A jelzett turistaútvonalak állapota is általánosságban jónak mondható, közlekedésre alkalmas állapotúak. A turisták által használt nyomvonalakat az erdőgazdálkodók igyekeznek használható állapotban tartani.

A körzet területén áthalad a Szent Márton Út (Via Sancti Martini).

A körzet területén, a kihelyezett közjóléti berendezések esetében szándékos rongálás nem jellemző (berendezési tárgy elégetése, tájékoztatótábla összefestése, irányítótáblák kidöntése, hulladékgyűjtő széttörése stb.). Az erdőterületen történő illegális hulladék elhelyezés azonban több helyen is tapasztalható.

Ennek a jelenségnek a megszűnése a lakosság környezettudatos magatartásának javításával érhető el.

Jelenleg a Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet területén 5 közjóléti létesítmény (Palotay István emlékmű, a Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő, Töllös tanösvény, Bálint kunyhó, Császár bódé szolgálja a kirándulni, pihenni vágyó turistákat. A létesítmények közül az első három állapota megfelelő állapotú, az utóbbi kettő pedig elhasznált, leromlott állapotú. Az első három közjóléti létesítmény fokozottan védett területen helyezkedik el. Mind az öt létesítmény a Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészeti területén, a Töllös tanösvény kivételével az erdészet kezelésében van.

Erdei pihenőhelyen tűzrakó hely kialakítása esetén körültekintően kell eljárni. Parkerdő területén nem csak ajánlott, hanem az erdőgazdálkodónak kötelessége – tűzvédelmi szempontból is – a biztonságos tűzrakó helyek kialakítása¹⁰.

4.3. Közjóléti létesítmények

Közjóléti létesítményként tartja nyilván az erdészeti igazgatás az erdőben vagy erdős környezetben közjóléti berendezések elhelyezésével kialakított, korlátozás nélkül, általában térítésmentesen használható helyszínt, amely a látogatók rekreációját, szabadidejük eltöltését, ismereteik gyarapítását szolgálja.

Közjóléti berendezések a pihenés, a közlekedés, a sport, a játék és az ismeretszerzés célját szolgáló jobbra természetes anyagból készült, az erdős környezethez illeszkedő tárgyak, eszközök, építmények.

A körzetben az Országos Erdőállomány Adattár nyilvántartása szerint található 5 db közjóléti létesítmény településenkénti elhelyezkedése a következő:

Szentgyörgyvölgy:

- **Palotay István emlékmű** (erdészeti emlékhely) 0,4 ha 8C részlet természetvédelmi rendeltetés, fokozottan védett terület (Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet)
- **Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő** (erdei kirándulóhely) 1,5 ha 9A; 9NY részlet természetvédelmi rendeltetés, fokozottan védett terület (Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet)

¹⁰ Evt. 65. § (3)

- **Töllös tanösvény** (erdei tanösvény) 1900 m 8NY; 9A; 9NY; 11NY; 12A; 13A részletek, természetvédelmi rendeltetés, fokozottan védett terület (kezelője az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság)

Felsőszenterzsébet:

- **Bálint kunyhó** (erdei pihenőhely) 0,1 ha 17D részlet természetvédelmi rendeltetés, védett terület (Zalaerdő Lenti Erdészet)

Csöde:

- **Császár bódé** (erdei pihenőhely) 0,1 ha 12B részlet faanyagtermelő rendeltetés, nem védett terület (Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet)

4.3.1. Meglévő közjóléti létesítmények

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott közjóléti létesítmények az alábbiak:

1. Palotay István emlékmű

Létesítmény típus:	Erdészeti emlékhely
Elhelyezkedés:	Szentgyörgyvölgy
Terület:	0,4 ha
Kezelő:	Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet
Befogadóképesség:	20 fő
Súlypont EOY koordinátái:	X: 448767, Y:159986

Az emlékhely Palotay Istvánnak (1907-1972), az Őrségi szálaló erdőgazdálkodás avatott ismerőjének állít emléket a Szentgyörgyvölgy 8 C erdőrészletben.

A létesítmény a Szentgyörgyvölgyet Magyarfélddel összekötő közútról személygépkocsival is megközelíthető.

Palotay István Roth Gyula, Neuwirth János és Májer Antal nyomdokain haladva kiemelkedőt alkotott azzal, hogy hazánkban elsőként, az 1950-es évek végén - miután itt 1948-tól 1968-ig irányította az üzemtervek készítését - kidolgozta a szálalóerdők erdőművelési eljárását.

Palotay István azonban nem csak a szakmájában végzett elismerésre méltó tevékenységet. Széles látókörű, humán műveltségű ember volt. Színjátzó kört vezetett, az 1957-ben alakult Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekarnak alapító és meghatározó tagja volt, mint csellós. Kamarazenekart alapított, zenedarabokat komponált. Vasárnaponként orgonán játszott a Szent Anna templomban és ellátta a kántori teendőket is.

Az emlékmű mellett állítottak emlékoszlopot 2011-ben a zalai erdészek a fiatalon elhunyt erdőmérnök Hajdu Tibor (1957-2007) tiszteletére a szakmában végzett értékteremtő munkásságának elismeréséül. Hajdu Tibor Palotay István szakmai örökségének elkötelezett folytatója, több mint két évtizeden át a zalai erdészeti igazgatás meghatározó alakja volt. Tevékenységének eredményeként vezették be újra a szentgyörgyvölgyi erdőben a szálaló erdőgazdálkodást.

Az erdész szakma e két kiváló képviselőjének emlékére kialakított emlékhelynek is köszönhetően és a tevékenységük eredményének bemutatására vált a Szentgyörgyvölgy 8 C erdőrészlet a szálaló erdőgazdálkodás bemutatásának egyik mintaterületévé.

Az emlékhely és környezete gondozott, rendben tartott, a két elismert szakember tekintélyéhez méltó.

Az emlékhely szomszédságában, a 9 A erdőrészletben található a Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő kirándulóhely, ahol erdei garnitúrákat, padokat, tűzrakó helyeket, védőházat helyeztek el az erdőgazdaság.

Hajdu Tibor kopjafája és Palotay István emlékműve

2. Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő kirándulóhely

Létesítmény típus: Erdei kirándulóhely
 Elhelyezkedés: Szentgyörgyvölgy
 Terület: 1,5 ha
 Kezelő: Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészeti
 Befogadóképesség: 25 fő
 Súlypont EOV koordinátái: X: 448760, Y: 159882

A Palotay István emlékhellyel átellenben a 9NY nyiladék másik oldalán, a 9A erdőrészletben létesítette a Zalaerdő Zrt. az erdei kirándulóhelyet.

A kirándulóhely a Szentgyörgyvölgyet Magyarországgal összekötő közútról közelíthető meg. Turistaút a létesítmény közelében nem halad.

A kirándulóhelyet gyakran használják a Palotay István emlékhely és a Töllös tanösvény látogatói, illetve azok a szakmai csoportok is, amelyek az Őrségi Nemzeti Park vagy a Zalaerdő Zrt. által szervezett szakvezetéssel az Őrségben hagyományosan kialakult szálaló erdőgazdálkodást tanulmányozzák.

A kirándulóhelyen védőház, 2 tűzrakóhely, padok, erdei bútor garnitúrák szolgálják az ide látogatók kényelmét.

A létesítmény állapota megfelelő, szándékos rongálásnak nyomain nem fedezhetők fel, de az erdőgazdaság a felújítását, egyes berendezések cseréjét tervezi.

A szálalóerdő erdei kirándulólhely és környezete

3. Töllös tanösvény

Létesítmény típus:	Erdei tanösvény
Elhelyezkedés:	Szentgyörgyvölgy
Hossza:	1900 m
Kezelő:	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
Befogadóképesség:	30 fő
Súlypont EOY koordinátái:	X: 449018, Y: 159749

A helyiek számára Haraszi erdő néven ismert szálalóerdő bemutatólhely szűkebben vett területe a Szentgyörgyvölgy 12 – 13 erdőtagok, de a közvetlen környezetében lévő erdők (8A; 9A) szintén hasonló adottságokkal rendelkező és hasonló módon kezelt területek. A 2002-ben létesített tanösvény megközelítése a Szentgyörgyvölgyet Magyarfölddel összekötő közútról lehetséges. Indító táblája a Palotay István emlékhely és a Szentgyörgyvölgyi kirándulólhely erdészeti közjóléti létesítmények közelében található.

A szálalóerdőben vezetett tanösvény rendszeresen erdészeti, természetvédelmi szakmai bemutatók helyszínéül szolgál, de szakmán kívüli látogatók, iskolás csoportok számára is szerveznek ide ismeretszerző túrákat.

A paraszti szálalóerdők egy - elsősorban az Őrségben folytatott - évszázadokra visszavezethető gazdálkodási módnak a megjelenési formái. A szálalóerdő kialakulása a kisparaszti gazdálkodás sajátosságainak köszönhető. A helyi erdőtulajdonosok az erdőben legeltettek, makkoltattak, almot gyűjtöttek, fát termeltek.

A tulajdonosok a mindenkori szükségleteik szerint vágták ki a fákat, annyit, hogy az erdő szerkezete és fatömege lényegesen ne változzon. Ezekben a szálaló erdőkben a különféle fajok és korosztályok jelenléte változatos erdőállomány szerkezet kialakulását eredményezte.

A szálalóerdők felújításában, nevelésében a természetes erdődinamikai folyamatok szabad érvényesülése kap döntő szerepet. A lombkorona záródása változó, a faállomány többszintű, az erdőborítás folyamatos, az erdők szerkezete, a fák koreloszlása változatos.

A tarvágásos technológiával kezelt erdőkkel szemben az így kezelt erdők sokkal több élőlény fennmaradásához biztosítanak élő, szaporodó és táplálkozó helyet, így ökológiai értékük lényegesen magasabb.

A szentgyörgyvölgyi szálaló-erdőtömböt 1976-ban Tájvédelmi Körzetté nyilvánították. 2002-ben, az Őrségi Nemzeti Park megalakulásakor pedig kiemelkedő természeti értékére való tekintettel a nemzeti park részévé tették.

A tanösvény 6 állomáson mutatja be a szálaló erdőgazdálkodást, a PRO SILVA gazdálkodást, a vágásos és a szálaló erdőgazdálkodás közti különbséget.

A tanösvény táblák faszerkezetén nyomot hagyott az idő, ezért a faszerkezetek felületkezelését javasoljuk elvégezni. A táblák információs felülete még viszonylag jó állapotú, de a közeljövőben a felújításuk esedékessé válik.

A tanösvény táblái

4. Bálint kunyhó

Létesítmény típus: Erdei pihenőhely
 Elhelyezkedés: Felsőszenterzsébet
 Terület: 0,1 ha
 Kezelő: Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészeti
 Befogadóképesség: 5 fő
 Súlypont EOV koordinátái: X: 450460, Y: 160335

Az erdei pihenőhely Felsőszenterzsébet község központjától 1900 m-re nyugatra, a Haraszti-erdőhöz kapcsolódó Kerek-fenyős erdőtümbben, a 17 D erdőrészletben található.

A létesítménytől északra 400 m-re halad el a Felsőszenterzsébetet Magyarfölddel összekötő **K+** jelzésű turistaút.

A létesítmény egy romos állapotú melegedőházikóból áll, amelyet egykor munkás melegedőként és az erdőkerületben dolgozó munkások szerszámainak tárolására használtak. A fa szerkezetű épület közjóléti célú hasznosításra jelenlegi állapotában alkalmatlan és szükségtelen is, mivel turistaúttól is távol helyezkedik el. A fokozottan védett területen elhelyezkedő romos építmény megszüntetését, a közjóléti létesítmények nyilvántartásából való törlését javasoljuk.

Elhasználdott állapotú munkás melegedő

5. Császár bódé

Létesítmény típus: Erdei pihenőhely
Elhelyezkedés: Csöde
Terület: 0,1 ha
Kezelő: Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészeti
Befogadóképesség: 5 fő
Súlypont EOY koordinátái: X: 457488, Y: 165356

Az erdei pihenőhely Felsőcsödétől délre 1000 m távolságra található, a Kerkafalvát Zalalövővel összekötő erdei üzemi út mellett a 12 B erdőrészletben. A közelében, a pihenőhelytől keletre halad a Dél-dunántúli Kéktúra **K** – jelzésű nyomvonala. Az erdei pihenő a jelzett turistaúttól 150 m távolságra van.

A létesítmény faszerkezetű építményét egykor az erdőkerületben dolgozó erdei munkások melegedő bódéként, valamint szerszámok tárolására használták. A pihenőhely közjóléti céllal hasznosítható berendezést nem tartalmaz, ma már munkás melegedőhelyiségként történő hasznosításra is teljesen alkalmatlan. Közjóléti jellegű hasznosítása nincs, felújítása indokolatlan, ezért megszüntetésre és az erdészeti közjóléti létesítmények nyilvántartásából való törlését javasoljuk.

Leromlott állapotú munkás melegedő bóde

4.3.2. Megszűnt, megszüntetésre javasolt közjóléti létesítmények

A körzet területén, tekintettel azok állapotára és közjóléti célú hasznosításra való alkalmatlanságára a Bálint kunyhó és a Császár bóde megszüntetését javasoljuk.

4.4. Közjóléti feltártság

Az erdőtervezési körzet területét behálózó turistautak sok néprajzi érdekességet, kulturtörténeti értéket érintenek, de hosszabb erdei túrákra is lehetőséget biztosítanak az erdőben túrázni vágyók számára.

Az erdőterületeken haladnak át olyan erdészeti üzemi utak is, amelyek a közforgalom előtt nincsenek megnyitva. Ezek az utak a gépjárművek közlekedését forgalmi jelzőtáblákkal, illetve sorompókkal korlátozzák a terület erdőgazdálkodói.

A turistautakat jellemzően nem a helyben élők, hanem sokkal inkább az Őrségbe érkező turisták használják.

Az erdőtervezési körzet erdővel borított területeinek jelentős része az Órségi Nemzeti Parknak is része és védett terület. A védettség azonban nem kizáró feltétel az ökoturizmus fogadásában. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a nemzeti parkok is egyre több bemutató helyet és tanösvényt alakítanak ki, gyakran védett területeken is.

4.4.1. Turistautak

A Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet területét összesen 94 km turistaút tárja fel. A területet egy hosszabb szakaszon (48,5 km) érinti a Rockenbauer Pálról elnevezett **Dél-dunántúli Kéktúra** útvonala is, amely a körzet 8 települését (Magyarszombatfa, Velemér, Szentgyörgyvölgy, Felsőszenterzsébet, Alsószenterzsébet, Kerkakutas, Felsőcsöde, Zalalövő,) érinti.

A Dél-dunántúli Kéktúra jelzett nyomvonalán kívül egyéb jelzett turistautak is részlegesen feltárják az erdőterületeket, felfűzve számtalan természeti és kulturtörténeti látnivalót.

A turistaút hálózat erdőterületre eső szakaszai főként a nyugati és északi erdőterületeken találhatóak. Itt a turistautakkal való feltártság sűrűbb, mint a körzet déli részén.

A **fő jelzésű turistautak** között **mellékjelzésű** (leágazó, átkötő) **turistautak** is vannak az erdőtervezési körzeten belül. Ezek formája az úticéljukat szimbolizálja, színük pedig annak a főjelzésű útnak a színével egyezik meg, amelyből az adott mellékjelzés elágazik.

A körzeten belül a leágazó kereszt (+), a forráshoz vezető kör (O), a kilátóhoz vagy kilátóponthoz vezető háromszög (Δ), a romhoz, műemlékhez vezető (L) és az eredeti főjelzésű útról letérő és ugyanarra visszatérő (U) körutat jelző turistautak egyaránt megtalálhatók.

A turistautak jelzéseinek felújítása a helyszínelés tapasztalatai alapján folyamatosan történik, állapotuk az erdőtervezési körzeten belül jónak mondható. A turistaút hálózat jelentősebb mértékű bővítése egyelőre a körzet területén nem szükséges.

A körzet területén a turistautak jelzései frissen festettek, gondozottak

4.4.2. Tematikus nyomvonalak

A tematikus (valamilyen egyedi jelzéssel ellátott) nyomvonalak, azok, amelyek egy meghatározott cél vagy annak elérése érdekében létesültek. A jelzések fatörzsekre, tereptárgyakra, közjóléti berendezésekre (pad, irányítótábla) kerülnek.

A körzetben ilyen, gyalogosan igénybe vehető tematikus útvonal például a Szent Márton szülővárosát – Szombathelyt - püspökké választásának helyszínével - a franciaországi Tours-szal - összekötő **Szent Márton Út** (Via Sancti Martini). Az útvonal teljes kiépítése 2016-ra, Szent Márton születésének 1700. évfordulójára várható. A nyomvonal magyarországi szakaszának (Szombathely – Kercaszomor) kijelölése megtörtént. A zarándokút teljes hossza hozzávetőlegesen 1700 km lesz. Az Európa Tanács 2005-ben a Szombathelytől Toursig vezető, Szent Márton kultuszának kiemelkedő emlékeit összekötő zarándokutat Európai Kulturális Útvonallá nyilvánította.

A Szent Márton Út nyomvonalának jelzése **S** -, Szombathelytől a szlovén határig terjedő hossza 125 km.

A körzetbe Zalalövő-Budafa településrésznél a Haraszi-hegynél lép be. Zalalövő belterületétől egy szakaszon azonos nyomvonalon halad a Dél-Dunántúli Kéktúra nyomvonalával. Felsőcsöde érintésével kis szakaszon a körzet határán haladva kilép a körzetből. Szatta település érintése után visszatér a körzetbe és áthalad Ramocsa belterületén. Kis szakaszon újra kilép a körzetből, áthalad Kerkáskápolna belterületén és Magyarföldnél átmenetileg újra visszatér a körzetbe. Innen a **Z** – jelzésű turistaúttal azonos nyomvonalon halad (egy szakaszon a körzet határán) és Kercaszomornál a Szent Vencel templom romjának közelében elhagyja a körzetet. Kercaszomor belterületén áthaladva eléri az országhatárt és átlép Szlovéniába, ahol az első települések egyike, amelyen áthalad a Muraszombathoz tartozó Martjanci (Mártonhely).

A Szent Márton Út hossza Zalalövőtől az országhatárig - a körzetet kisebb szakaszokon elhagyva - 34 km.

A Szent Márton Út jelzőtáblája és irányítótáblája Felsőcsödén

A körzet területét nem érintik, de vannak még további zarándokutak is Magyarországon (**Mária Út, Szent Jakab Út, Gyöngyök Útja**).

A tematikus utak közül a kialakítás alatt lévő **Mária Út** a legkiforrottabb.

A több országot érintő Mária Út Közép Európán átvezető zarándok- és turistaút hálózat.

Kelet-Nyugati tengelye az ausztriai Mariazelltől az erdélyi Csíksomlyóig vezet, észak-dél irányú tengelye pedig a lengyelországi Czesztohowától a boszniai Medjugorjéig.

- Tematikus útvonalnak tekinthetők az erdei tanösvények is, amelyek ismertetésével a meglévő létesítmények bemutatásánál foglalkozunk. A Sárgaliliom tanösvény és a Kakukkvirág tanösvény nem erdőterületen halad, ezért erdészeti közjóléti létesítményként nem vettük őket figyelembe.

A körzet területén meglévő tanösvények:

- Töllös tanösvény 6 állomás, 1,9 km (Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság)
  - Kakukkvirág tanösvény 8 állomás 3,8 km (Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság)
  - Sárgaliliom tanösvény 11 állomás, 6,2 km (Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság)
-
- 25 állomás, 11,9 km

A Sárgaliliom és Kakukkvirág tanösvények táblái

4.4.3. Kerékpáros nyomvonalak

A körzet területén kerékpározásra kijelölt vagy ajánlott utak nincsenek.

A közúti hálózaton kívül a körzet erdőterületein vannak kerékpározásra is alkalmas nyomvonalak. Ezek gépjármű forgalom elől általában sorompóval elzárt erdészeti magánutak, amely utakon mindig lehet erdészeti munkagépek vagy faanyag szállító teherautók megjelenésére is számítani.

Ezért a kerékpározásra használt erdészeti utak használata során a következő alapvető szabályokat javasoljuk betartani:

1. Az útszakaszok kizárólag saját felelősségre vehetők igénybe
2. Az erdőben erdőgazdasági járművek feltűnése várható
3. Közlekedési sebesség: maximum 30 km/óra lehet
4. A kijelölt utakon kerékpározni 8.00 – 18.00 óra között lehet
5. A Zalaerdő Zrt. az erdőtörvény alapján biztonsági okokból az úthasználatban időszakos korlátozást vezethet be, illetve a kerékpározásra használt, de erdészeti faanyagszállításra rendszeresen igénybevett erdészeti feltáró utakon lényegesen kisebb (5km/h) sebességhatárt is meghatározhat, továbbá egyes esetekben, pl. az erdőben kerékpározók testi épségének vagy életének veszélyeztetése esetén a közlekedést meg is tilthatja.

- A Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzeten belül erdőterületet érintő erdészeti közjóléti létesítményként nyilvántartott, kiépített kerékpáros nyomvonal nincs.

- A körzet útjain – beleértve a turistautakat és a nem jelzett erdei utakat – időnként lehet találkozni kerékpározókkal, a kerékpározás különböző műfajait gyakorló turistákkal. Az erdőlátogatás sarkalatos kérdése, a különböző kerékpározási formákat űző turistáknak lehetőség szerint a gyalogos turistaforgalomtól és az esetlegesen előforduló lovas turizmustól való elválasztása.

4.4.4. Lovastúra nyomvonalak

A Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet területét érintő erdőterületen a Zalaerdő Zrt. hozzájárulásával kijelölt lovas túra nyomvonal nincs.

Az erdőgazdálkodóval nem egyeztetett útvonalakon történik lovagoltatás, mivel egyes erdei utakon fel lehet fedezni a lovaglás nyomait.

Állami és önkormányzati tulajdonú erdőben az erdőtörvény lehetővé teszi a lovaglást, azonban megjelölt turistaúton csak abban az esetben, ha az együttes használat lehetősége jelzéssel az adott turistaúton megjelölésre került. Ezt az illetékes erdészeti hatóság engedélyezheti, ha az a látogatók életét és testi épségét nem veszélyezteti.

Az erdőtervezési körzet területén több kisebb, lovaglást oktató, lovagoltató vállalkozás működik. Bejegyzett, nagyobb léptékű vállalkozás egy van, Márokföld községhatárában az Abbázia Country Club, amely terepi lovagoltatást is hirdet a honlapján. Magyarszombatfán is működik lovastanya. A körzettel határos Kercaszomoron a Kerca Bio Farmon andalúz lótenyésztet működik, ahol szintén kínálnak tereplovaglást illetve terepi sétakocsikázást.

4.5. Egyéb lényeges turisztikai adottságok

A Szentgyörgyvölgyi ETK területén és az ahhoz szorosan kapcsolódó területeken sok turisztikai látványosság található, a kultúrtörténeti, művészeti látnivalóktól a természeti környezetben található turisztikai vonzerőig.

A körzet nagyon sok olyan természeti értéket is rejt magában, amelyek külön-külön alig nevesíthetők és az erdei közjóléti létesítmények kategóriájába sem sorolhatók.

A természet alapú turizmus, természetjárás iránti igény kielégítésére a körzet területén és az erdőtervezési körzet területén kívül eső, de ahhoz szorosan kapcsolódó területeken vannak lehetőségek. A látnivalókat, turisztikai vonzerőket többségében jelzett turistautak is feltárják.

A körzet településein sok kultúrtörténeti és természeti érték, látnivaló, illetve turisztikai lehetőség hívja fel magára a figyelmet, ilyenek pl. a teljesség igénye nélkül:

- Haranglábak a körzet szinte minden településén (Felsőszenterzsébet, Ramocsa, Alsószenterzsébet, Kozmadombja, Kálócfa, Pusztaapáti, Márokföld, Magyarszombatfa, Magyarföld, Irsapuszta, Budafa, Kisfernekág)
- **Velemér:** XIII. századi templom, Sindümúzeum, Dávid Éva és Balogh István Péter festőművész műterme, Sörgaliliom tanösvény
- **Magyarföld:** ökomenikus fatemplom
- **Magyarszombatfa:** fazekasház, Őrségi vadászati kiállítás, Albert Attila, Czugh Zsuzsa és Cseke János fazekasok műhelyei, kilátóhely
- **Cesztreg:** tájház, Gizella emlékpark, XIII. századi templom
- **Csöde:** Csöde - Csoda Alkotótábor
- **Zalalövő:** tájház, Salla Múzeum (római kori emlékek múzeuma), Borostyán tó
- **Kerkakutas:** Magyarország legnagyobb szilfája a Dél-Dunántúli Kéktúra mentén
- **Márokföld:** kalandpark, Abbázia Country Club
- **Szentgyörgyvölgy:** festett fakazettás mennyezetű református templom, Árpád – kori alapokra épített késő barokk templom, Csótár Rezső fazekas műhelye, GÓ-NA szabadidő központ

Harangláb Felsőszenterzsébeten és Szentgyörgyvölgy református templomának festett fakazettás mennyezete

Fazekas emlékház Magyarszombatfán és Velemér Árpád-kori temploma

5. Erdészeti közjóléti fejlesztési program

5.1. A turizmus fogalma, erdőt érintő formái

A **turizmus** magába foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat (WTO, Hágai Nyilatkozat, 1989).

A turisztikai termékek közül az erdőt érintően **természet-alapú turizmus (ökoturizmus)** jelenhet meg. Napjainkra, amikor a természetes környezetet egyre nagyobb károsító terhelések érik, megnövekszik a jelentősége a természetet kímélő, annak megismerését célzó turisztikai tevékenységnek. Az ökoturizmust igénylő embert a hamisítatlan tájképi-vidéki struktúrák érdeklik, a szabadidő eltöltésében egyértelműen a természettel megtalálható harmóniára törekszik.

Az ökoturizmus egyik meghatározott kínálatot biztosító ága az erdei turizmus, amely az erdők közjóléti szolgáltatásain alapul, és amelynek működésében és fejlesztésében az erdészeti ágazat jelentős szerepet vállalt régen is és jelenleg is folyamatos fejlesztésekkel teszi komfortosabbá az erdei környezetet. Az erdei turizmus összefoglaló neve mindazon turisztikai formáknak, melyek nagyrészt erdőhöz, erdei környezethez kötődnek. Ezért az erdőket alkalmassá kell tenni ennek a feladatának betöltésére, vagyis a turisták számára úgy kell feltárni és berendezni, hogy lehetővé tegye az üdülési, pihenési szerepének betöltését. Az erdő közjóléti célú feltárása során is arra kell törekedni, hogy az erdő természetes környezetében a lehető legkisebb zavarással járjon.

A nagyvárosoktól távol elhelyezkedő, szép természeti - és kulturális értékekben gazdag vidéki települések természeti környezetét alkotó erdők különösen fontos szerepet töltenek be a természet-alapú turizmusban. A Szentgyörgyvölgyi körzet is egy ilyen térsége hazánknak, ahol megízlelhető a vidéki lét, nyugalmat és kigyensúlyozottságot sugároz az érintetlen természet. Az ilyen, kikapcsolódásra alkalmas térségeknek a hazai vidéki turizmusban betöltött szerepe jelentősen felértékelődött, különösen a megnövekedett népességszámú városi települések lakossága számára. Az erdőterületek bekapcsolása a rekreációs igények kiszolgálásába az erdészeti ágazat számára az egyik legnemesebb kihívást jelenti. Különösen a városi lakosság számára, de ma már elmondható, hogy a más vidékekről érkező falvakban élő turisták számára is kedvelt turisztikai célpontot jelentenek a körzet turistautakkal feltárt erdőterületei.

A környék erdeinek turisztikai hasznosítása a nyugati országokhoz korábbi fegyveres védelmének hatásaként ugyan évszázados múltra nem tekinthet vissza. De a rendszerváltást követően a hazai vidéki turizmust ösztönző szemléletváltozásnak köszönhetően, amire jó példa a körzet turistaút hálózatának bővítése, a falusi turizmus intézményes ösztönzése, a körzet területe szerves részévé vált a hazai turisztikai kínálatnak. A településeken kialakult kulturális hagyományok ápolásának és a települések környezetét jelentő természeti környezetnek a megismerésére való törekvésben a jelenlegi erdőgazdálkodóknak is vállalniuk kell a rájuk jutó szerepet.

Az erdőt látogatók száma nehezen meghatározható, de az tapasztalható, hogy számuk növekvő tendenciát mutat, amihez hozzájárult az erdei kerékpározásnak és a tereplovaglásnak a megengedőbb szabályozása is. Az erdei közjóléti létesítmények „kihhasználtsága”, „befogadóképessége”, mint fogalom nehezen értelmezhető. Az erdei turizmus az ismeretlen tájak felfedezésének egyik legkönnyebben elérhető formájává vált, amely sok ember számára jelent egészséges kikapcsolódást, szórakozást. Ezért az erdőben található erdészeti létesítmények megléte, azok állapotának megőrzése, illetve javítása különösen fontos részét kell, hogy képezze a jelenlegi erdőgazdálkodók tevékenységének is.

5.2. A Körzet erdészeti közjóléti fejlesztése

5.2.1. Általános fejlesztési célok

Bár az erdők önmagukban is turisztikai vonzerőt jelentenek a lakosság és az üdülőnépesség számára, az igények és az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az erdők arra alkalmas részét tájba illő, rusztikus megjelenésű, fából és helyi anyagokból készült **közjóléti berendezések kihelyezésével** komfortosabbá kell tenni.

Az erdők turisztikai feltárása, berendezése során arra kell törekedni, hogy az erdei ökoszisztémákat a lehető legkevesebb zavarás, sérülés érje.

Különösen igaz ez olyan helyeken, mint a körzetnek az Őrségi Nemzeti Park által lefedett területe, ahol fokozottan védett, értékes élőhelyek találhatók.

Az erdei ökoszisztéma a táj egyik leglényegesebb természetes eleme. Az ökoszisztémák fenntartása adja az alapját az erdők többfunkciós használatának, ami az erdőben előforduló életformák életképességén és kölcsönhatásaik épségén alapulnak. Ezért a közjóléti rendeltetésű erdők szempontjából is az ökoszisztémák megőrzése – és amennyiben szükséges, helyreállítása – az egyik legfontosabb feladat. Az erdei ökoszisztémák védelméhez hozzátartozik az erdei rétek, tisztások, völgyek, vízfolyások, megőrzése, az ott található biotópok megóvása is.

Közjóléti szempontból az őshonos fajokból álló, összetételében és szerkezetében változatos, magas fajgazdagságú állományok tekinthetők ideálisnak, amelyet csak elvétve szakít meg jelentősebb fakitermeléssel érintett erdőfolt vagy vadkárelhárító kerítés látványa. A fakitermelések és a faanyagszállítás (közéltés) nyomai gyorsan és szakszerűen felszámolásra

kerülnek, az erdőben létesített közjóléti létesítmények jó állapotúak, környezetük esztétikus és biztosított az akadálytalan használatuk, az erdő rendezett képet mutat, hulladékmentes.

Rendkívül fontos az erdőlátogatók irányítása és tájékoztatása, amit **megfelelő turistaút és sétaút hálózat, lovaglóutak kialakításával, kerékpározható erdészeti utak kijelölésével** és célszerűen elhelyezett táblákkal, útjelzésekkel lehet irányítani. A jelzésrendszerek alkalmazásával ösztönözni lehet az erdőlátogatókat arra, hogy elsősorban azokat az erdőterületeket látogassák, amelyeken legkevésbé zavarják az erdei ökoszisztémát.

Lényeges feladat a **parkerdők, kirándulóerdők fogadási szakaszainak**, „kapuinak” **kialakításával** a látogatók „tömegturizmust” igénylő részének e területekre koncentrációja, megkímélve ezáltal az erdők „csendes” övezeteit.

Nagy hangsúlyt kell helyezni a **természet, az erdő, az erdőgazdálkodás megismertetésére**, a **környezeti nevelés elősegítésére**, ugyanis a természeti környezet megismerése nagymértékben segítheti a környezettudatos gondolkodásmód kialakulását. Azon kívül fontos fejlesztési feladat az erdőben lévő természeti értékek megismertetése mellett az erdő környezetben fellelhető kulturális értékek, látványosságok bemutatása is.

5.2.2. A körzetre vonatkozó általános közjóléti javaslatok

A **Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet** esetében elmondható, hogy a körzet **erdőállományai** közjóléti szempontból **kiváló adottságokkal bírnak**. Ezekre az adottságokra alapozva lehet kialakítani a körzetben az erdei túrázásnak és az erdőterület közjóléti célú feltárásának a hagyományait.

A magas erdősültség, a változatos, az Őrségi tájegységhez tartozó területen az erdészeti tájban őshonos fajokból (zömében középkorú vagy idős állományokból) álló erdőállományok az erdővel szemben támasztott igen **széleskörű közjóléti célú társadalmi elvárásoknak eleget tudnak tenni**. De közjóléti szempontból az átlagos szemlélődő számára még a körzetben jelentős területet elfoglaló homogén szerkezetű erdei fenyvesek (ha az egészségi állapotuk megfelelő) is elfogadhatóak, bár fokozott tűzveszélyességük miatt közjóléti létesítmények létesítése esetén az ilyen erdők fokozottabb figyelmet igényelnek.

Bár a meglévő közjóléti létesítmények többsége megfelelően jó állapotú, szinte mindenütt szükség van a berendezések egy részének megújítására, pótlására vagy az igényekhez igazodó bővítésére.

Az erdei kerékpározás gyakorlása számára az erdőtörvény tág teret nyitott, egyelőre azonban erdei utak igénybevétele iránt nem jelentkezett igény. Ennek egyik oka az is lehet, hogy a körzet aprófalvas településeit összekötő közúti hálózat forgalma lehetővé teszi a balesetmentes közlekedést a falvak között. Egyelőre a belterületeket körtúrákra felfűző közutakat veszik igénybe a kerékpárosok.

Ilyen körtúra például a Kerkai Jenő emléktúra is, amely Csesztreg-Kerkaújfalu-Alsószenterzsébet-Felsőszenterzsébet-Szentgyörgyvölgy-Velemér-Nemesnép-Csesztreg útvonalon 34 km-es túra során járja végig a körzet egy részének látnivalóit, de a körtúra során csak közutak nyomvonalán halad.

A körzet területén a későbbiekben valószínűleg **meg fog növekedni az erdei kerékpározás iránti igény is**. Ehhez megfelelő alapként szolgálnak erdőterületen a Zalaerdő Zrt. által épített és kiválóan karbantartott erdészeti magánutak.

Lovastúra nyomvonalak kijelölése iránt nem jelentkezett igény a helyi lovas szervezetektől. A helyi lovasok az erdőtörvény módosítása által felkínált lehetőséggel élve az erdei feltáró hálózat földútjait használják. Közös megegyezésen alapuló nyomvonal kijelöléssel a későbbi jogszabály ellenes használatból (pl. turistautak lovaglásra történő használata) fakadó szabályszegések megelőzhetőek.

Az erdők kezelését illetően a körzetnek a nemzeti parkhoz tartozó területein tarvágások alkalmazása korábban sem volt jellemző. A nemzeti parkon kívül eső és nem védett területeken, különösen a monokulturaként kezelt állományok esetében a tarvágással véghasznált erdőterületek voltak meghatározóak. Az állami területekre vonatkozóan, az arra alkalmas állományokban a folyamatos erdőborítottságot biztosító üzemmódok alkalmazásának előírása hosszútávon, fokozatosan további kedvező irányú változásokat fog okozni az erdő képében.

A körzet területén az erdőfelújítások védelmét néhány helyen szolgáló vadkárrelhárító kerítések alkalmazása nem korlátozza az erdőjáró turisták mozgását. A vadmozgás a területen különösen a vaddisznó állomány túlszaporodása miatt jellemző. Problémát az erdei turizmusban nem jelent, hanem inkább az erdővel határos belterületeken, mezőgazdasági kultúrákban lehet számítani megjelenésükre és kártételükre.

A fakitermelések során a turisták által használt utakon keletkező közelítési károk tartósan nem jelentenek akadályokat a közjóléti használatban. Erre a Zalaerdő Zrt. eddig is gondot fordított, a későbbiekben is így kell eljárni. A közmunkaprogramban foglalkoztatottak alkalmazásával a sétautak karbantartása és a hulladékgyűjtés területén további javulás várható.

Az erdőkezelési, ezen belül **a fahasználati munkálatok elvégzésének időzítése** jelenleg sem könnyű feladat, gondolva elsősorban a természetvédelmi előírások betartására és az időjárási körülmények kiszámíthatatlanságára. A meglévő korlátozások ismeretében a leglátogatottabb erdőkben megfelelő ütemezéssel le kell csökkentetni a látogatási csúcsidekben végzett fahasználatokat.

A körzeti erdőtervezés során a közjóléti létesítmény nélküli, ám közjóléti rendeltetéssel bíró erdőrészletek esetében **megvizsgálandó a közjóléti rendeltetés szükségessége, indokoltsága** (pl. Márokföld 9 tag), azonban meg kell jegyezni, hogy a közjóléti rendeltetésnek nem feltétele, hogy az erdőrészletben közjóléti létesítmény legyen.

A közjóléti-turisztikai szolgáltatások ellátásában és fejlesztésében **az eddiginél fokozottabb mértékben szükség van az önkormányzatok, civil szervezetek segítségére, együttműködő részvételére.**

A Szentgyörgyvölgyi ETK erdészeti közjóléti tervezés tapasztalatai alapján megállapítható, hogy:

- **A lakosság döntő többsége megbecsüli** a nagy költséggel létesített erdészeti közjóléti létesítményeket, mert a helyszínelések tapasztalatai azt mutatják, hogy az erdőjáró turisták rendeltetésüknek megfelelően használják a kihelyezett berendezéseket, szándékos rongálások nyomai nem tapasztalhatóak.

- **Az erdőgazdálkodók fontosnak érzik**, hogy az erdőnek a gazdasági célú hasznosítása mellett eleget tegyenek az erdőhöz kapcsolódó társadalmi elvárásoknak is. Ez többek között abban nyilvánul meg, hogy közjóléti létesítmények létesítésével alkalmassá teszik az erdőt arra, hogy magas színvonalon betölthesse rekreációs, oktatási, nevelési szerepét is.

- **Az önkormányzatok is egyre nagyobb szerepet tulajdonítanak** annak, hogy a környezetükben elhelyezkedő erdők milyen jelentős immateriális értéket képviselnek és az ott végrehajtott közjóléti fejlesztések életminőség javító hatásúak a települések lakói, valamint az oda látogató turisták számára egyaránt.

A helyi lakosok, a turisták és ezen belül különösen a felnövekvő generációt képviselő iskoláskorúak környezettudatos gondolkodásmódjának javítása érdekében vállalni kell az erdei közjóléti szolgáltatások minőségének emelését. Ebben és a környezet állapotának megóvásában együttműködésre van szükség erdőgazdálkodók, önkormányzatok és civil szervezetek között. Ugyanakkor a szolgáltatások igénybe vétele felelősebb állampolgári magatartást is feltételez azok részéről, akik igényeket fogalmaznak meg az erdei közjóléti létesítmények fenntartóival szemben.

5.2.3. Közjóléti létesítmények fejlesztési javaslatok

A **meglévő közjóléti létesítmények** kisebb fejlesztési javaslatait (állagmegóvás, elhasználdott berendezés pótlása, berendezések számának bővítése) a könnyebb áttekinthetőség érdekében azok bemutatásánál ismertettük (4.3.1. fejezet „Meglévő közjóléti létesítmények”) amelyeket az alábbiakban foglalunk össze.

Szentgyörgyvölgy

1. Palotay István emlékmű:

- A Hajdu Tibor tiszteletére állított kopjafa rendszeres felületkezelését el kell végezni
- Az emlékművek közelében tájékoztató tábla elhelyezése, amely ismerteti a két kiváló szakember életútját és szakmai munkásságát

2. Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő:

- Az erdei kirándulóhely berendezéseinek felújítása, az elhasználdott berendezések pótlása

3. Töllös tanösvény:

- A tanösvény állomásain a tanösvény táblák faszerkezetének felületkezelése
- A táblák információs felületének felújítása, cseréje

Felsőszenterzsébet

4. Bálint kunyhó:

- Megszüntetés, az épület elbontása

Csöde

5.Császár bódé:

- Megszűntetés, az épület elbontása

Az alábbiakban a lényeges fejlesztéssel, bővítéssel érintett, továbbá az újonnan kialakításra javasolt közjóléti létesítményeket ismertetjük.

Tervezett új és felújítandó közjóléti létesítmények

1. Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő (erdei kirándulólhely továbbfejlesztés)

Létesítmény típus:	Erdei kirándulólhely
Elhelyezkedés:	Szentgyörgyvölgy
Terület:	1,5 ha
Kezelő:	Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet
Befogadóképesség:	40 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 448760, Y: 159882

A Zalaerdő Zrt. és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság a Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő területén rendszeresen tart helyszíni bemutatókat. A Töllös tanösvényen is rendszeresen vezetnek ismertető túrákat, illetve évente visszatérő rendezvényként megemlékezést tartanak a Palotay István és Hajdú Tibor emlékére állított emlékhelyen is. Azon kívül egyéni látogatók is egyre gyakrabban keresik fel a területet.

Az ide látogatók kényelmét és komfortosabb kiszolgálását hivatott szolgálni az itt (9A erdőrészletben) kialakított erdei kirándulólhely. A látogatások gyakoriságának növekedése és az egyidejűleg megjelenő látogatók megnövekedett száma indokoltá teszi az erdei kirándulólhely mértéktartó továbbfejlesztését.

Az erdőgazdaság újabb erdei bútor garniturák, padok, védőház, tűzrakóhely, tájékoztató táblák elhelyezését tervezi úgy, hogy a fejlesztés a szálalóerdő természeti értékének ne menjen a rovására.

2. „Mókus” erdei kirándulólhely

Létesítmény típus:	Erdei kirándulólhely
Elhelyezkedés:	Kálócfa
Terület:	9,3 ha
Kezelő:	Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészet
Befogadóképesség:	40 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 459412, Y:158234

A közjóléti fejlesztésre javasolt terület a nagy forgalmú 86. számú közlekedési út mellett Kálócfa belterületétől délre 1,2 km-re helyezkedik el. A szűkebben vett kirándulólhely az 5G erdőrészletet, a tágabban értelmezett kirándulólhely az 5D erdőrészletet is magába foglalja. A 104 éves természetszerű erdeifenyves-tölgyes állomány közjóléti létesítmény kialakítására rendkívül alkalmas terület.

A közúti lecsatlakozás kiépítése a tervezett kirándulólhely mellett vezető erdészeti üzemi út építéskor már megtörtént. A kirándulólhely céljára javasolt területen régi tűzrakóhelyek kőből épített, mohával fedett maradványai fedezhetők fel, ami arra utal, hogy ezen a helyszínen

évtizedekkel ezelőtt már erdei pihenőhely működött. A gépkocsival jelenleg is megközelíthető területen kisebb tűzrakások, illetve illegális hulladéklerakás nyomai is fellelhetők. Az erdőgazdaság erdei bútor garnitúrákat, padokat, védőházat, tűzrakóhelyet, tájékoztató táblákat tervez kihelyezni a kirándulóhelyen. Ilyen módon megújulhat egy már elfeledett közjóléti létesítmény.

Az egykori erdei pihenőhely környezete és a régi berendezések elrohadosott maradványai

3. „Macskás”- forrás

Létesítmény típus:	Erdei pihenőhely
Elhelyezkedés:	Zalalövő
Terület:	0,5 ha
Kezelő:	Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészeti
Befogadóképesség:	20 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 463505, Y:165381

A „Macskás”-forrás pihenőhely javasolt helyszíne a 24A erdőrészlet északnyugati sarkában található. A 100 éves természetszerű bükkös ideális helyszín erdei pihenőhely kialakítására, mivel közvetlen mellette halad a Dél-dunántúli Kéktúra nyomvonala, amelyet egyre több gyalogos turista jár végig. Megközelítése a 86. számú közútról Nagyfernekág településrészen keresztül a Nagy-hegyen áthaladó **K** – jelzésű turistaúton, vagy pedig Irsapuszta felől jó minőségű erdészeti feltáró úton lehetséges.

A 100 éves természetszerű tölgyes-bükkös állomány megfelelő környezetet biztosít a tervezett pihenőhely kialakításához. A pihenőhelyen az erdőgazdaság erdei bútor garnitúrákat tűzrakóhelyet, tájékoztató táblát tervez kihelyezni.

4. Csesztregi erdei pihenőhely

Létesítmény típus:	Erdei pihenőhely
Elhelyezkedés:	Csesztreg
Terület:	1,7 ha
Kezelő:	Önkormányzati és magántulajdon
Befogadóképesség:	20 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 456417, Y:156040

Az erdőterület Csesztreg belterületétől északra a Kerkafalvára vezető közút mellett található. A közúttal párhuzamosan az erdőterület szegélyében elektromos távvezeték nyomvonalán nyiladék halad.

Az erdőterület egymás melletti önkormányzati (300 A; D; NY1) és magántulajdonú (300 B; NY2) erdőrészekből áll. A 26 éves településvédelmi elsődleges rendeltetésű erdeifenyő állomány koránál és méreténél fogva közjóléti célú hasznosításra alkalmas. Alkalmas továbbá az miatt is mivel közvetlenül kapcsolódik a szépen kialakított szabadidőparkhoz. Közjóléti berendezésekkel, sétautakkal történő feltárásával jól kiegészíthetné a közvetlen környezetében már igényesen kialakított emlékpark által nyújtott szabadtéri szolgáltatásokat. Tűzrakóhely elhelyezését azonban a homogén fenyves állomány fokozottan tűzveszélyes volta miatt az erdő területén nem javasoljuk, de sétautak, tanösvény, padok, erdei garnitúrák, erdei játszótér, védőház típusú közjóléti berendezések elhelyezésével az erdő közjóléti hasznosításra alkalmassá tehető.

Az erdőterület magántulajdonban van. Közjóléti fejlesztésre a területet a település önkormányzata javasolja.

A közjóléti hasznosítás legfőbb akadálya azonban egyelőre az, hogy az erdőterület rendezetlen gazdálkodói viszonyokkal rendelkezik, mivel a terület tulajdonosa az erdészeti igazgatáshoz nem jelentkezett be erdőgazdálkodónak. Az erdőterületen elmaradt erdőművelési (tisztítási) munkákat is szükséges volna elvégezni, mivel az erdőállományban még a telepítéskor kialakított tőszám található.

Az István és Gizella emlékparkhoz kapcsolódó fenyves és a szomszédos szabadidőpark horgásztava

5. Ritási-dombi kilátó

Létesítmény típus: Kilátó
 Elhelyezkedés: Magyarszombatfa
 Terület: 0,5 ha
 Kezelő: Magántulajdon
 Befogadóképesség: 20 fő
 Súlypont EOY koordinátái: X: 441925, Y:160451

Magyarszombatfán a szlovén határ közvetlen közelében (a határtól 250 m-re) a Ritási-dombon található a térség legmagasabb pontja (296 m). Itt található (22L részletben, az M részlettel határos szegélyén) a kb. hét emelet magasságú geodéziai mérőtorony, amelynek belső (turisták számára nem teljesen veszélytelen) lépcsőin fel lehet kapaszkodni a legfelső szintre. Az 1990-ben épített mérőtorony ajtaján felirat figyelmezteti a turistákat, hogy a toronyba felmenni tilos és életveszélyes. Ennek ellenére a Dél-Dunántúli Kéktúrát teljesítő turisták közül is többen beszámolnak a torony tetejéről tapasztalható szép panorámáról. A „kilátó” tetejéről tiszta látási körülmények között látni lehet a Kőszegi-hegységet, az osztrák Keleti-Alpokat és a szlovén Júliai-Alpok csúcsait is.

A mérőtoronyt magába foglaló földterület (0180 hrsz.), így a rajta lévő 22 erdőtag területe is, amely védett természeti terület és természetvédelmi elsődleges rendeltetéssel rendelkezik, magántulajdonban van.

A geodéziai mérőtorony beton szerkezetének felhasználásával a torony köré fa szerkezetű kilátó építésére volna lehetőség. A kilátó kialakításával egyrészt a jelenlegi balesetveszélyt lehetne megszüntetni, másrészt pedig egy nagyon meghatározó turisztikai vonzerő jöhetne létre. Mivel a tornyot érinti a Dél-dunántúli Kéktúra, ezért sok túrázót lehetne megmenteni a balesetveszélytől, mivel a balesetveszélyes belső létrán a torony ajtajára írt figyelmeztetés ellenére is sokan kapaszkodnak fel a torony csúcsára.

Hasonló megoldásra (geodéziai mérőtorony kilátóvá alakítása) vannak jó példák már az országban pl. a Pilis-tetői Boldog Özséb kilátó és az Országos Kéktúra mentén a Csóványosi kilátó. A mérőtorony kilátóvá alakítása nem zavarja a torony geodéziai célú használatát.

Ennek ellenére a földterület tulajdonosának (erdőgazdálkodójának) a hozzájárulása mellett a Földmérési és Távérzékelési Intézet hozzájárulását is meg kell szerezni a mérőtorony kilátóvá történő átépítéséhez.

A fák koronája fölé magasodó geodéziai mérőtorony a Ritási - dombon a Dél-dunántúli Kéktúra nyomvonala mentén

Geodéziai mérőtorony kilátótoronnyá alakítása a Csóványoson az Országos Kéktúra mentén
6. Borosán-völgyi Szent-kút

Létesítmény típus:	Bemutatóhely, emlékhely
Elhelyezkedés:	Zalalövő
Terület:	0,5 ha
Kezelő:	Zalalövő Város Önkormányzata
Befogadóképesség:	30 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 461976, Y:168936

A Szent-kutat a 35. erdőtag veszi körül. A forrás és a kálvária a 35B természetvédelmi rendeltetésű, védett, 126 éves bükkös erdőrészletben található. A helyszín a városból a Bartók Béla utcáról a Dél-dunántúli Kéktúra K – jelzése mentén közelíthető meg egy 120 m-es leágazással. A Szent-kúti zarándokhelyet rendszeresen látogatják.

A szakrális emlékhelyet a II. világháború befejeződése után hálából építették a helybeliek. Kedvelt búcsújáró hely. A helyiek itt tartották rendszeresen a Sarlós Boldogasszony búcsút minden év július másodikán. A rendszerváltás után, 1992-ben egyházi és világi összefogással, civil szervezetek és családok közreműködésével kitisztították a forrás környékét és felújították, majd felszentelték az erdőben felállított stációkat. Az ezredforduló után romlásnak indult a terület. 2011-ben a keresztút állomásait helyreállították és a forráshoz vezető lépcsőt is rendbe hozták.

A turistaúttól a Szent-kúthoz vezető ösvény mentén tájékoztató-ismertető táblákon lehetne ismertetni a zarándokhely kialakításának történetét, az ösvény menti erdő élővilágát. A forrás fölött padok elhelyezésével idősebb látogatók számára komfortosabbá lehetne tenni a zarándokhelyet. A forrás környezetében lévő gyephézagos beton burkolatot a természeti környezetbe jobban illeszkedő burkolatra volna célszerű váltani.

A zarándokhellyé kialakított forrás és a kálvária egy állomása az idős bükkösben

7. Zalalövői parkerdő (Barátság autóspihenő és parkerdő)

Létesítmény típus:	Erdei kirándulóhely
Elhelyezkedés:	Zalalövő
Terület:	6,7 ha
Kezelő:	Zalalövő Város Önkormányzata
Befogadóképesség:	30 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 462631, Y:169099

A Zalalövői parkerdő a 2K, L, O és TI2 erdőrészeket foglalja magába. Ezek az erdőrészek parkerdő elsődleges rendeltetésűek, erdőgazdálkodójuk Zalalövő Város Önkormányzata. A 2K részletbe ékelődő 82ÉP és 82EY részletek (együttes területük 0,6 ha) állami tulajdonú területek, erdőgazdálkodójuk a Zalaerdő Zrt. Lenti Erdészete. A parkerdő a város belterületétől délre, ahhoz kapcsolódva helyezkedik el. Megközelítése a 86. számú közlekedési út felől, illetve a Jókai Mór utcáról a városi sportcentrum felől lehetséges. A 86. számú közlekedési út mellett közvetlenül elhelyezkedő közjóléti létesítmény autóspihenő céljára ideális helyszín lenne, ha az állapota is megfelelő lenne.

A Barátság autóspihenőt és parkerdőt évtizedekkel ezelőtt létesítették. Az látszik, hogy fából készült berendezések készítéséhez egykor jó minőségű faanyagot használtak fel, a beruházás megfelelő gondossággal történt. Az utóbbi években az autóspihenő fenntartási munkái közül csak a gyepfelület kaszálása történik meg, a fából készült berendezések felújítása, pótlása elmaradt. A beruházás megvalósítása óta a faszerkezetű berendezések felületkezelése is elmaradt.

A berendezéseken szándékos rongálásnak a nyomai nem fedezhetők fel. A lepusztult állapot a fenntartási munkák elmaradásával magyarázható. Az autóspihenő területén lévő padok, erdei garnitúrák jelenleg már használhatatlan állapotúak. A területen található védőház beton alapja illetve egy másiknak a beton alapja és fém szerkezete már csak sejtetik az egykori építmények helyét. Az autóspihenőből a parkerdőbe a vízmosás felett átvezető híd mára már életveszélyessé vált, korlátja elkorhadt, funkcióját nem tudja betölteni.

A parkerdő területén a sétautak mentén sok a szemét.

A 2L erdőrészt 80 éves természetszerű kocsányos tölgyes erdőállománya és a 2K erdőrészt 100 éves átmeneti erdő természetességi fokozatú kocsányos tölgyes erdőállománya parkerdő céljára ideális helyszín. A 2L erdőrészen áthalad a Dél-Dunántúli Kéktúra útvonala is, amely az autóspihenőnél hagyja el az erdőterületet.

Az autóspihenő és a parkerdő is ideális helyszín erdészeti közjóléti hasznosítás céljából, ezért teljes felújításra javasoljuk.

Barátság autóspihenő és parkerdő táblája és a parkerdőbe átvezető életveszélyessé vált fahíd

8. Borostyán-tó

Létesítmény típus:	Erdei kirándulóhely
Elhelyezkedés:	Zalalövő
Terület:	1,9 ha
Kezelő:	Vegyes és magántulajdon
Befogadóképesség:	30 fő
Súlypont EOV koordinátái:	X: 460758, Y: 170324

A Borostyán-tó nyugati oldalán lévő 57C; F; G vegyes tulajdonú és 57D; J magántulajdonú erdőrészeket magába foglaló erdőtag szegélyezi a tó partját. Területén halad át a **P** – jelzésű turistaút. Az 57C erdőreszt közjóléti rendeltetésű 97 éves kocsányos tölgyes. A tó keleti partja mentén az 58-as erdőtagban magántulajdonú erdőrészek váltogatják egymást, amelyek közül többnek rendezetlen a gazdálkodói viszonya.

A tó mindkét partján vannak sétaút mentén elhelyezett közjóléti berendezések (padok, védőházak), amelyek állapota változó, de többségük elöregedett és nem tudják betölteni közjóléti funkciójukat.

A tó nyugati partja mentén húzódó parti sétány mellett erdei tornapálya állomásokat is elhelyeztek régen, amelyeknek az állapota szintén változó.

Zalalövő Város Önkormányzata Képviselőtestületének 7/2005. (III.31.) számú rendelete szabályozza többek között a Borostyán-tó melletti erdőterületek (8.§) használatát is.

- „A Borostyán-tó mellett lévő magántulajdonú erdőterületet a tulajdonosok egyetértésével parkerdőként kell fenntartani. Az erdei tornapályát és a sétautatót a közönség számára nyitottá kell tenni. Az erdei utat gyalogosan és kerékpárral lehet igénybe venni.
- A szükséges erdőművelési munkákat az egészségügyi ápolással a tájképi védelem érdekében lehet folytatni.
- Korlátozni kell az erdő indokolatlan igénybevételét.

- A parkerdőbe – annak fenntartásához szükséges jármű kivételével – gépjárművel behajtani tilos.
- Az erdőben tüzet gyújtani tilos.”

A tó környezetét biztosító erdőterületek nagyon alkalmasak arra, hogy az erdő közjóléti (sportolási, rekreációs) szerepét betöltsék. Ezért a tavat szegélyező erdőterületeken (különösen az 57 erdőtag részleteiben), amelyek ugyan magántulajdonban és részben vegyes tulajdonban vannak, a közjóléti szerep erősítését javasoljuk.

Tornapálya állomása a tóparti ösvényen és romos védőház a piros jelzésű turistaút mellett

5.2.4. Közjóléti feltáró-hálózat fejlesztési javaslatai

Az erdőtervezési körzet területe közlekedési szempontból jól feltártnak tekinthető. Az erdőterületeken át vezető turistautak állapota jónak mondható. Azon kívül számtalan jó minőségű makadámút és jól karbantartott földút hálózza be a körzet területét. Ezek az utak a turistatérképen is fel vannak tüntetve, ezért a turistautakhoz hasonlóan használhatók.

Az erdők látogatását a 2009. évi XXXVII. tv. 91.§-96.§ szabályozza.

Az erdőterületek látogathatósága iránt a lakosság igénye egyre növekszik, illetve a gyalogos forgalom mellett egyre inkább terjed a kerékpáros és lovas turizmus is, ezért a szabályozásnak a gyakorlati jelentősége is megnőtt. Az erdőterület különböző járműdokkal történő látogatásának szabályozását a Bejárható Magyarország Kormányprogram is célul tűzte ki, amelynek hatására az erdőtörvény módosítása is megtörtént.

Másként rendelkező jogszabály (pl. természetvédelmi, honvédelmi stb.), vagy időlegesen elrendelt korlátozás hiányában, **az erdőben - annak rendeltetésétől függetlenül - üdülés, sportolás és kirándulás céljából gyalogosan, kerékpárral, lóval saját felelősségére bárki ott tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó túrni köteles. Nem állami, illetve nem helyi önkormányzati tulajdonú erdőben** az erdészeti feltáró hálózat részein kívül **lovagolni, kerékpárral közlekedni tilos,** kivéve, ha az erdő tulajdonosa az erdő tulajdoni jellegét nem jelezte. A körzet területén az országos átlagnál jelentősen magasabb az erdősültség és ezen belül az országos átlagot meghaladó mértékű a magántulajdonú erdők aránya is, ezért az erdőt látogató turisták gyakrabban kerülhetnek magántulajdonú erdőterületre.

Az erdőben, **abban az esetben lehet a megjelölt turistaúton kerékpározni és lovagolni, ha az együttes használat lehetősége jelzéssel megjelölésre került.** Az együttes használatot az erdészeti hatóság engedélyezi. A körzetben a turistautakon történő kerékpározást, illetve lovaglást általában el lehet kerülni a jól karbantartott földutak használatával.

Kiépített parkerdei utat lovaglás céljára kizárólag az erre a célra kijelölt és bejelentett szakaszon lehet igénybe venni.

Erdőben quaddal, terep-motorkerékpárral, segédmotoros kerékpárral, valamint motorkerékpárral közlekedni tilos.

Az erdőgazdálkodó köteles az erdőgazdálkodási tevékenysége során megrongálódott közjóléti létesítményt (így a közjóléti létesítmények megközelítését biztosító közlekedési hálózatot) rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni, eredeti állapotába visszaállítani. Ebben a tekintetben a Szentgyörgyvölgyi ETK területe példaértékűnek mondható, mivel az erdőgazdasági járművek és munkagépek által megrongált utak helyreállítása megtörténik.

Az erdő látogatásakor az *erdősítés* területe (míg a faállomány átlagosan a két méteres magasságot el nem éri) és az *erdőrezervátum* magterülete - gyalogosan, kerékpárral és lóval - csak a kijelölt úton vehető igénybe.

Az erdőgazdálkodó **figyelmeztető táblák kihelyezésével**, valamint a helyben szokásos módon **korlátozhatja az erdő látogatását**, amennyiben az a látogató testi épségét vagy az erdőgazdálkodási munkálatokat veszélyeztetné. Az erdő látogatását vadászat időtartamára **a vadászatra jogosult** – az erdőgazdálkodó hozzájárulásával - **is korlátozhatja**.

Az erdők közjóléti célú feltáró hálózatának bővítésére irányuló lakossági igények, valamint az erdőgazdálkodói, vadgazdálkodói és természetvédelmi érdekek között egyensúlyt kell tartani. Ezen túl az erdei közlekedés különböző módozatait művelő turisták közti ellentmondások feloldására (ahol ilyen előfordul) törekedni kell.

Az erdei közlekedés egyre több ágazatával kell számolnunk, amelyeket össze kell hangolni a hagyományosnak tekinthető gyalogos turizmus számára kialakult feltételekkel.

5.2.4.1. Turistautak

Az erdőtervezési körzeten belül Az erdőterületeket közepes mértékben hálózzák be a turistautak, amelyek jelenleg a gyalogos turisták számára a szükséges mértékben feltárják a környék természeti és kultúrtörténeti látnivalóit.

Az erdei turizmus népszerűségének növekedése következtében a jelzett turistautak forgalma és az utak menti berendezések kihasználtsága egyre növekszik.

A jelzett turistautak túlterheltségéről a körzet területén egyáltalán nem beszélhetünk.

Igény esetén a turistautak mentén, ahol indokoltnak látszik, ott a túrázás kényelmét szolgáló berendezések (*pad*, erdei bútor *garnitúra*, tájékozódást segítő *tájékoztató tábla*, *tűzrakóhely*) elhelyezésével a közjóléti szolgáltatás színvonala tovább növelhető.

A felsorolt négy berendezés típust (engedélyezési eljárás nélkül) az erdőgazdálkodó az erdészeti hatósághoz az arra rendszeresített formanyomtatvány benyújtását követően (a bejelentést követő 31. nap után) elhelyezheti.

Különösen a Dél-Dunántúli Kéktúra és a Szent Márton Út nyomvonala mentén javasolt a túrázók kényelmét szolgáló berendezések telepítése, mivel ezeket a túraútvonalakat általában olyan turisták használják, akik naponta esetleg több-tíz kilométert is gyalognak.

A közjóléti fejlesztési terv készítése során a körzet területén új turistaút kijelölésének igénye nem merült fel, de a későbbiek folyamán, ha a turistaút hálózat sűrítésére igény mutatkozik, vannak lehetőségek olyan nyomvonalak kijelölésére, amelyeknek forgalma nem jelentene olyan terhelést a természetvédelmi területek számára, amely veszélyeztetné a természeti értékeket. Az erdőlátogató turistáknak a mértéktartó növekedése nem jelentene elfogadhatatlan mértékű zavarást az erdőgazdálkodási és vadgazdálkodási tevékenység folytatásában sem.

A körzet területének egészére elmondható, hogy általában a bemutatásra érdemes területekhez el lehet jutni a meglévő turistautakon.

A helyi jelentőségű és általában a közvetlen lakókörnyezetből látogatott közjóléti létesítmények és azok erdős környezete nem teszi feltétlenül szükségessé a jelzett turistaút hálózat bővítését. Erre a célra megfelelőek a gondozott, jól karbantartott erdészeti üzemi utak. A Zalaerdő Zrt. és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság képviselőivel történt egyeztetések alapján megállapítható, hogy sem erdő-és vadgazdálkodási sem természetvédelmi szempontból nem kívánatos a turistákat az eddig kevésbé feltárt területekre bevezetni. Az erdőterület eddig turisztikailag fel nem tárt részének viszonylagos nyugalomát célszerű lenne a továbbiakban is megőrizni.

Az erdőgazdálkodás során előfordulhat olyan eset, amikor egy turistaúttal érintett erdőrészletet végvágást követően (a vadállomány kártételének megelőzése céljából) be kell keríteni az erdő sikeres felújulása érdekében. Ilyen esetben az erdőgazdálkodó köteles a vadkárelhárító kerítés és a turistaút találkozásánál átjáró építésével a gyalogos átjutási lehetőséget biztosítani. Amennyiben olyan erdőrészlet kerül levágásra, amelyen jogszerűen kialakított turistaút halad át, az erdőgazdálkodónak továbbra is kötelessége biztosítani a turistaút gyalogos használhatóságát, vagy az adott terület megkímélése érdekében hozzá kell járulnia az érintett útszakasz ideiglenes áthelyezéséhez.

Egyes turistaút szakaszokon tapasztalható a kerékpáros turisták, illetve kisebb előfordulással a lovasok megjelenése is.

Az ilyen, úgynevezett együttes használat feltétele, hogy az erdészeti hatóság azt engedélyezze és a nyomvonal együttes használattal érintett szakaszain megfelelő jelzések is hívják fel a figyelmet a közös használatra.

Ilyen esetben viszont ha az együttes használat nem csak esetleges, hanem rendszeres, akkor a turistaút nagyobb ürszelvényének a biztosítása is elengedhetetlen feltétel lehet, hiszen az egy nyomvonalon különböző járművel közlekedők biztonsága a legfontosabb szempont.

Meg kell jegyezni, hogy a földművelésügyi miniszternek (a turizmusért, a természetvédelemért, a sportpolitikáért felelős miniszterek egyetértésével majd kiadott), még meg nem jelent rendelete lesz hivatott szabályozni a turistautak kijelölésének és nyilvántartásának mikéntjét. Ennek a rendeletnek kell majd a már meglévő (különböző szervezetek által kijelölt) turistautak jogi státuszát is rendezni.

5.2.4.2. Tematikus nyomvonalak

Az erdőtervezési körzet erdeiben, különösen az Őrségi Nemzeti Park területén lévő erdőkben igény mutatkozik az erdőterület adta kellemes környezetben különböző tematikus útvonalak vezetésére.

A tematikus utak olyan turisztikai termékek, amelyek különböző közlekedési formák igénybevételével megközelíthető természeti és mesterséges attrakciókat fűznek fel egy kiválasztott téma köré.

Ilyen tematikus útvonalnak tekinthetők a tanösvények, és az ország területén egyre több helyen áthaladó spirituális útvonalak (Szent Márton Út, Mária Út, Szent Jakab Út, Gyöngyök Útja, Magyarok Útja stb.) illetve a nordic walking sétautak.

A tanösvényeknek fontos szerepük lehet a környezettudatos nevelésben és szemléletformálásban. Rendkívül fontos azonban a tanösvények (hasonlóan a többi közjóléti berendezéshez) folyamatos használatra kész állapotban tartása, ami a természetes

elhasználódást figyelembe véve nem jelent nagy feladatot, de ha szándékos rongálás is tapasztalható, akkor az fokozott terhet jelenthet a létesítmény fenntartójának. A körzet területére szerencsére nem jellemzőek az ország más részein gyakorta tapasztalható szándékos és értelmetlen rongálás jelei.

A tematikus útvonalak egy speciális típusa - amely nálunk most van terjedőben (bár régi hagyományokra építkeznek) - a zarándok turizmus.

Magyarországon a zarándok turizmus ágai közül a Mária kultuszra épülő Mária Út nyomvonala a legkiépítettebb.

A körzet területén a Szent Márton Út halad át, amelynek a körzetbe eső hossza (Zalalövőtől a szlovén határig) 34 km.

A Szombathelyről a franciaországi Toursba vezető 1700 km hosszúságú út, szakaszosan készül, (teljes kiépítése 2016-ra várható) már járnak rajta, a jelzéseket (S -) többnyire felfestették. Az út egyszerre nyújthat spirituális élményt, kikapcsolódást és ismeretszerzést. Az út mindenki számára végig járható, aki a kulturális, lelki vagy természeti értékek felfedezése iránt fogékony. A túra hossza változó lehet, kezdve a félnapos kellemes kikapcsolódástól a több hetes, embert próbáló vándorlásig.

Készül a térképes zarándokkalauz, a helyszínen pedig jelzések, táblák segítenek az eligazodásban, valamint az út nyomvonala mentén pedig egyre több ajánlott szálláshely várja a zarándokokat.

A turizmusfejlesztésen belül zarándokút kialakítására pályázhatnak az egyházak is, így az út menti infrastruktúra kiépítéséhez uniós pályázati források igénybevételére is lehet számítani, ami a zarándokút melletti szálláshelyek és pihenőhelyek megvalósulását nagyban segítheti.

A kijelölt Szent Márton Út nyomvonalának erdőben vezető szakasza mentén (mivel várhatóan egyre többen hosszabb zarándoklat részeként járják az erdei ösvényeket) pihenést szolgáló berendezések, padok elhelyezését javasoljuk.

Az útvonalat kijelölő jelzések festését és karbantartását a zarándokok szervezete elvégzi.

Szükség szerinti gyakorisággal a Szent Márton Utat ismertető térképes tábla elhelyezése segítheti az eligazodást a zarándokúton résztvevők számára és azok számára is, akik véletlenül kerültek az útvonalra.

A Szent Márton Út térképes táblája Felsőcsödé

5.2.4.3. Kerékpáros nyomvonalak

Magyarország kedvező adottságokkal rendelkezik a kerékpáros turizmus fejlesztéséhez, azonban a kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása ez idáig mérsékeltén valósult meg, pedig a kerékpározás integráns része lehet a turisztikai élményeknek.

A kerékpározás korosztálytól függetlenül művelhető, bár a kerékpározás legaktívabb résztvevői a fiatal és középkorú korosztályokból kerülnek ki. Az aktív turizmusnak ez a formája a fiatalok körében a legnépszerűbb. A kerékpáros turizmus tekintetében a jövőben a kerékpárutak hálózatának fejlesztése miatt folyamatos növekedés várható.

Európában terjednek az olyan komplex kerékpár-turisztikai rendszerek, pl. tematikus utak, ahol az infrastruktúra elemek (utak, pihenőhelyek, kerékpáros szolgáltatások) rendelkezésre állnak és az utak összekötnek településeket, áthaladnak erdő-és mezőgazdasági területeken.

Magyarországon is ugrásszerűen nő a kerékpárosok és azon belül az erdőt látogató kerékpárosok száma.

Ennek a felismerése vezetett oda, hogy a Kormány úgy döntött, hogy elkészíteti a természetjáró és kerékpáros turizmus fejlesztési koncepcióját. A koncepció elkészült „*Országos Kerékpáros Koncepció és Hálózati Terv*” címmel 2013. év végén. A koncepció elsősorban a városi és vidéki közúti kiépített kerékpáros nyomvonalak hálózatát rendszerezi.

A koncepció továbbfejlesztésével feltehetően megteremtődik a lehetősége a gerinchálózathoz kapcsolódó kerékpározásra alkalmas erdei nyomvonalak kijelölésének is.

A kerékpáros közlekedés az erdőterületen az erdei ökoszisztéma és az erdőt látogató gyalogos turisták szempontjából egyes esetekben plusz terhelésként is tekinthető, ezért az erdőben való kerékpáros közlekedés szabályrendszerét is figyelembe kell venni, amelyben az általános erdei viselkedési szabályokon túl (szemetelés, védett növények leszedése, tüzrakás, rongálás tiltása) egyéb - a kerékpározással összefüggő - szabályok betartására is fel kell hívni a figyelmet pl.:

- betartandó sebességhatár
- közös nyomvonalon közlekedés esetén a gyalogosok számára elsőbbség megadása
- szükséges helyzetekben csengetéssel jelezni a közeledést a gyalogosok számára
- a talaj felszínén erőteljes fékezésekkel okozott talajkárosodás elkerülése
- a kijelölt utakról letérni természetvédelmi területen kívül sem lehet, stb.

A kerékpározásra gyakrabban igénybevett erdészeti utakon az erdei kerékpározást szabályozó jogszabály megjelenéséig alábbi tartalmú figyelem felhívó táblák elhelyezését javasoljuk:

- Az út kizárólag saját felelősségre vehető igénybe!
- Vigyázat, erdőgazdasági járművek feltűnése várható!
- Közlekedési sebesség: maximum 30 km/h!
- Kerékpározás 8:00 – 18:00 óráig a kijelölt utakon!
- Az erdőgazdálkodó biztonsági okokból az úthasználatot korlátozhatja!

Az erdei úthasználattal kapcsolatban felmerülő kérdés, hogy kerékpáros közlekedést lehet-e más (gyalogos, lovas) közlekedési formával közös nyomvonalon működtetni?

Ha a gyalogos vagy kerékpáros (lovas) forgalom nagysága azt szükségessé teszi, lehetőség szerint a különböző erdei közlekedési formák számára külön-külön kell nyomvonalat biztosítani. Amennyiben a feltártság sűrűsége vagy egyéb körülmény az önálló nyomvonal kialakítását nem teszi lehetővé akkor (különösen rövidebb szakaszokon) megengedhető, hogy pl. túrakerékpárosok és gyalogosok azonos nyomvonalon (pl. turistaúton) közlekedjenek, de ennek lehetőségét minimálisra kell csökkenteni.

Ha a forgalom nagysága azt nem teszi indokoltá, akkor azonos nyomvonalon az együttes használat lehetősége megengedhető, amit az erdészeti hatósággal engedélyeztetni kell.

A körzet területén egyelőre olyan nagymértékű kerékpáros vagy lovas forgalom nincs, ami ne tenné lehetővé adott esetben egyes turistaút szakaszokon a turistákkal történő közös úthasználatot, de erdei kerékpározásra történő kijelölés esetén lehetőleg kerülni kell a jelzett turistautak nyomvonalát.

5.2.4.4. Lovastúra nyomvonalak

A több évezredes magyar lovaskultúra nemzeti örökségünk szerves része, hungarikumnak tekinthető, amelynek megőrzése kötelességünk. A nemzet tudatában a válságos időkben is megőrződött a ló iránti tisztelet, amit a ló az ember szolgálatával váltott ki történelmünk során.

Jelenleg újjászületni látszik a magyar lovaskultúra, amelyet támogat a Darányi Ignác terv ötödik alprogramja, amely a nemzeti programok kidolgozását sürgeti.

A Kincsem – Nemzeti Lovas Program feléleszteni kívánja a hanyatlóban lévő lovas ágazatot, amelynek egyik ága a tereplovaglás.

A program SWOT analízise a tereplovaglás erősségei között említi az „*egyedülálló szabad tereplovaglási lehetőségek és kiváló természeti adottságok*”-at, a fenyegetettség között tartja számon „*a szabad tereplovaglás nem megfelelő jogi háttere (Erdőtörvény)*” az erdei lovaglás szabályozatlanságát.

Az Erdőtörvény módosítása e tekintetben megtörtént (91.§ - 96.§) és tág teret nyitott az erdei lovaglás igényeinek kielégítésére.

A program a lovas túraútvonalak jelenlegi 4000 km-es hosszát 10 000 km-re tervezi növelni, szükségesnek tartja továbbá a szabad terephasználat feltételeinek megteremtését, amelyhez az Erdőtörvény módosítása több ponton is megtörtént.

A Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet területén lovaglásra kijelölt (piktogramokkal jelzett) lovagloutak nincsenek.

Lovaglásra utaló nyomokkal azonban helyenként és időnként lehet találkozni.

Az erdőtervezési körzet területén működő lovas vállalkozások némelyike tereplovaglást is hirdet honlapján, de az útvonalat nem jelölik meg.

A Zalaerdő Zrt. nem ajánlja a lovasok és gyalogos turisták számára közös nyomvonal használatát.

Az országos lovastúra útvonalakhoz való csatlakozásra is meg van a lehetőség, mivel a legközelebbi útvonal (Eurohorse 2) Zala megyén át halad, bár a körzet területét közvetlenül nem érinti.

Állami és helyi önkormányzati tulajdonú erdők területén a lovasok a gyalogosokhoz hasonlóan közlekedhetnek, ott azonban ahol az állami és magántulajdonú erdőterületek mozaikosan helyezkednek el, ott a magántulajdonosokkal történő egyeztetés szükséges lehet, bár az erdészeti feltáró hálózat részein a lovaglást ezeken a magántulajdonú erdőterületeken is megengedi az Erdőtörvény.

Továbbá a gyalogos és kerékpáros forgalomra kijelölt útvonalakat is célszerű kerülni, ahol arra lehetőség adódik. Ahol arra mégis igény mutatkozik, ott az együttes használatot az erdészeti hatóság engedélyezheti, ha az együttes használat az erdőlátogatók életét és testi épségét nem veszélyezteti. Ilyen esetben a helyszínen az együttes használatra utaló jelzéseket jól látható módon alkalmazni kell, hogy a gyalogosok vagy a kerékpárral közlekedők számítsanak arra, hogy az úton lovasok megjelenése is várható.

A meglévő közjóléti létesítmények lovas túraútvonalakkal történő érintésével kapcsolatban egyedi mérlegelés szükséges. Egyes létesítmények érintését ösztönözni, másokét (pl. védett területek) esetleg kerülni kell.

A lovas útvonalak használata során több érdekcsoport (lovasok, földtulajdonosok, erdőgazdálkodók, lovas túraútvonalak menti szolgáltatók, vadgazdálkodók) érdekét kell összehangoltan figyelembe venniük az érintett hatóságoknak.

Az erdészeti hatóság fontos szerepet tölt be abban, hogy a törvényes szabályozás keretein belül optimális használatot engedélyezzen.

5.2.5. Az erdőgazdálkodás közjóléti szempontú változtatásainak javaslata

Az összes erdőnek, függetlenül a rendeltetésbe sorolástól van tágabb értelemben vett közjóléti szolgáló funkciója, mivel pusztá létével jelentős pozitív hatást gyakorol az egészséges környezet fenntartására a társadalom egészségi állapotára (erózióvédelem, vízbázisok védelme, széndioxid megkötés, élőhely biztosítása természeti életközösségek számára, turizmus, munkahelyteremtés stb.).

Az erdő közjóléti szerepe tágabb értelemben tehát a társadalom jólétének, fenntarthatóságának biztosításában is megnyilvánul.

A kifejezetten közjóléti céllal fenntartott és e cél megvalósítása érdekében kezelt erdők rendeltetései között többnyire megjelenik a közjóléti rendeltetés, bár sok esetben (így a Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet területén is) azt megelőzi más rendeltetés pl. a természetvédelmi rendeltetés.

A közjóléti erdők kezelésével kapcsolatban megfogalmazott törvényi előírás elvárást támaszt az erdő kezelőjével szemben.

Az Evt. 2. §-ban megfogalmazottak szerint: „...az erdei haszonvételek gyakorlása során törekedni kell az olyan módszerek alkalmazására, amelyek biztosítják, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetességét, ...életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban lévő védelmi, közjóléti és gazdasági követelményeknek, betöltse természet-és környezetvédelmi, közjóléti (egészségügyi-szociális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási) célokat szolgáló szerepét....”

Annak érdekében, hogy a közjóléti rendeltetésű erdők megfeleljenek a törvény alapelveiben is megfogalmazott elvárásoknak és a társadalom egyre fokozódó igényeinek, gondoskodni kell ezen erdők hosszú távú fenntartásáról és a közérdeknek megfelelő „speciális szolgáltatás” feltételeinek biztosításáról.

A Szentgyörgyvölgyi Erdőtervezési Körzet erdőkezelési szempontból két egymástól eltérő sajátosságokkal rendelkező térséggel jellemezhető, a körzet délnyugati részén lévő, az Őrségi Nemzeti Parkhoz tartozó terület, amely a körzet erdőterületeinek 22% - át teszi ki és az azon kívüli térség.

A körzet délnyugati részén elhelyezkedő erdők egyúttal az Őrségi Nemzeti Park részét is képezik, ami védettségükben illetve védett elsődleges rendeltetésükben is megnyilvánul. Az, hogy a körzet területén lévő erdők nemzeti parkba eső része védett, hatással van az erdők kezelésére is.

A védelmi és gazdasági rendeltetésű területek az alkalmazott erdészeti technológiák tekintetében is különböznek egymástól, bár az erdőművelési technológiák tekintetében az utóbbi időben egyre több hasonlóság is mutatkozik közöttük, különös tekintettel a természetszerű erdőgazdálkodás irányába tett határozott lépésekre.

A körzet területén lévő természetvédelmi elsődleges rendeltetésű erdőkben az utóbbi 20 évben a természetvédelmi elvárásokhoz igazodó erdőkezeléssel, a tarvágásos véghasználatok elhagyásával az „örökerdő” jellegű állapotot igyekezett fenntartani a Zalaerdő Zrt.

Az elmúlt tervezési időszakban a körzetben a bükkösöket szinte mindenütt természetes úton újítták fel. Ami a tölgyesek esetében nem mondható el, mivel az állami erdőkben is csak

35% volt ez az arány, magánerdőkben pedig mindössze 15%. Közjóléti szempontból is a természetes erdőfelújítások alkalmazása a kívánatos, ezért a következő tervidőszakban fontos célnak tekintendő mind az állami, mind a magánerdőkben a tölgyesek természetes úton történő felújításának növelése. Az idő előtt szűkár miatt letermelésre kerülő lucfenyvesek felújítása esetén lombos elegyes állományok alkalmazása javasolt. Az alkalmazott mesterséges erdőfelújítási technológiák között egyre gyakoribb a makkvetéses erdőfelújítás, amit a későbbiekben is alkalmazni javasolunk.

A természetes újulat megjelenésére alapozott, kis területekre kiterjedő véghasználati módszer alkalmazása a közjóléti erdőgazdálkodással szembeni elvárásoknak megfelel a turisták által leglátogatottabb területeken is.

Természetes felújítás esetén a felújuló foltokban a tölgy dominanciájának megtartása a fakitermelés előtti gondos jelölést és bizonyos mértékű ápolást tesz szükségessé.

A közjóléti hasznosítású erdőkben az erdőtervezés és erdőkezelés elsődleges célja a területen a közjóléti és természetvédelmi szempontok érvényre juttatása, a faanyagtermelés csak ezeknek a szempontoknak alárendelt cél lehet.

A Zalaerdő Zrt. a természetvédelmi szempontból értékes élőhelyek megőrzése érdekében további területeken tervezi a folyamatos erdőborítást biztosító szálaló üzemmódra való áttérést. Ez szolgálja a közjóléti igényeket is.

Míg a tágabban értelmezett közjóléti erdőgazdálkodás figyelembe veszi a természeti értékek megőrzését, az erdőnek a környezet védelmében betöltött szerepét, addig a közjóléti rendeltetéssel rendelkező erdők általában sokkal intenzívebb turisztikai terhelésnek vannak kitéve, ezért az erdőt látogató közönség igényeit szolgálnia kell az erdőgazdálkodónak azáltal is, hogy lehetővé tegye az erdő biztonságos látogatását és biztosítsa a kulturált kikapcsolódás feltételeit.

A közjóléti tevékenységgel érintett erdők kezelése során követendő szempontok:

- arra alkalmas termőhelyeken és erdőállományok esetében törekedni kell a folyamatos erdőborítást, vagy az arra való átállást szolgáló üzemmódú erdőgazdálkodásra való áttérésre;
- vágásos üzemmód esetén az erdő egészségi állapotának figyelembevételével, illetve ha az újulat megmaradását az nem veszélyezteti, a vágásérettségi kor emelésére kell törekedni, a véghasználatot több ütemben indokolt végrehajtani, valamint fokozatos felújítóvágás esetén hosszabb véghasználati időszakot kell alkalmazni;
- az erdőfelújítás és az erdőnevelés során változatos korú, fafajösszetételű és szerkezetű, hosszú távon állékony faállományt kell kialakítani, így ennek érdekében többek között – az erdő természetességi állapotának fenntartása mellett – az erdők esztétikai értékét növelő, vagy oktatási célokat szolgáló, idegenhonos, nem intenzíven terjedő fafajú faegyedek (főleg örökzöldek) szálankénti elegyítése, vagy visszahagyása is megengedett;
- közjóléti nyomvonalak mentén folytatott erdőgazdálkodás során a jelzett turistautak, a lovaglás és kerékpározás célját szolgáló utak jelzéseit hordozó fákat kímélni kell;
- a közjóléti berendezések és közlekedési nyomvonalak famagasságnyi környezetében fel kell számolni a balesetveszélyt okozó fákat (veszélyt jelentő fák kitermelésével, vagy a veszélyes koronarészek eltávolításával);
- a balesetveszélyt nem okozó odvas fákat (még élő és elhalt fák) az erdőkezelési munkák végzése során az erdei ökoszisztéma fajgazdagságának segítése érdekében kímélni kell, közjóléti létesítmények környezetében azonban a balesetveszély elkerülése érdekében álló holtfát nem szabad visszahagyni;

- közjóléti és természetvédelmi szempontból is javasolt az erdőkezelési munkák során az elegyfajok között az erdei gyümölcsök (madárcseresznye, berkenyék, vadkörte stb.) kímélete és a cserjeszegélyek megóvása;
- biztosítani kell az erdő látogatói számára a közjóléti berendezések akadálytalan használatát és a közjóléti létesítmények környezetében a gondozott, esztétikus környezetet;
- a jelölt turistautak, a lovaglás és kerékpározás célját szolgáló utak nyomvonalán történő közlekedés akadályoztatása esetén gondoskodni kell figyelmeztető táblák kihelyezéséről és megfelelő elkerülő útvonalak kijelöléséről;
- a jelzett turistautak, a lovaglás és kerékpározás célját szolgáló utak nyomvonalának közelítésre, készletezésre történő használatát kerülni kell;
- az erdőgazdálkodónak törekednie kell arra, hogy az erdőgazdálkodási tevékenység minél kevésbé és minél rövidebb ideig zavarja az erdő látogatóit (látogatási csúcsidezőszakokon kívüli munkavégzés, a korlátozás időtartamának minimalizálása, a munkavégzés és a kitermelt faanyag kiszállítása során keletkező esetleges károk gyors felszámolása);
- a közjóléti létesítményekkel és nyomvonalakkal feltárt területen végzett fahasználati, erdőkezelési munkák céljáról, fontosságáról, várható időtartamáról ott helyben célszerű az erdőlátogatókat tájékoztatni, ami az erdőgazdálkodó által jogszerűen végrehajtott tevékenységeknek a társadalmi elfogadtatását jelentős mértékben segítheti.

5.2.6. Közjóléti létesítmények támogatása

Az erdők közjóléti funkcióinak érvényesítése érdekében a **Magyarország - Vidékfejlesztési program 2014-2020 program** keretében a jelenlegi uniós költségvetési ciklusban támogatások igénybevételére lesz lehetőség.

Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése felhívási jogcímen egy később meghatározott keretösszeg áll majd rendelkezésre, amelynek meghirdetése 2016. évre várható.

A keretösszeg az alábbi közjóléti létesítmények kialakítására, továbbfejlesztésére vehető igénybe:

2/a – erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése: jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti létesítmény-együttes.

Maximális támogatási összeg: 32 500 euró.

2/b – erdei kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése: intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti létesítmény-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

Maximális támogatási összeg: 260 000 euró.

2/c – településkörnyéki (parkerdő) kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése: intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti létesítmény-együttes, amely a település-környéki kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget biztosít.

Maximális támogatási összeg: 325 000 euró.

A támogatás intenzitása vállalkozás esetében a jogosult költségek **80%-a**, non-profit szervezetek esetében **90%-a**.

Előleg és saját tevékenység elszámolható.

Kedvezményezettek: bejegyzett magán- vagy közjogi erdőgazdálkodók, valamint bejegyzett erdőgazdálkodóval a megvalósított célterületi objektumok üzemeltetésére szerződésben álló egyéb magán- vagy közjogi gazdálkodó szervezet.